

ΕΠΙΣΤΟΛΗ ΜΕ΄.

Ὁ αὐτός.

Τῆ 20 Ἰανουαρίου.

Φρικῶδες θέαμα! Τὸ γιλοτίνιον ἀνθρωποσφαγεῖον ἐστήθη χθὲς ἐκ τῆς αὐγῆς εἰς τὰ πρόθυρα τοῦ Ναυπλίου. Πόσοι συνέρρευσαν, διὰ νὰ ἰδῶσι μίαν κεφαλὴν φονέως πίπτουσαν! Δύναται νὰ μὴν ἔχη λεοντῶδες τι ἢ ἀνθρώπινος καρδιά, ὅταν ἠδύνηται εἰς θεάματα αἱματώδη! Θεέ! γυναῖκες ἐπλημμύρουν τὰς ὁδούς, διὰ νὰ ἰδῶσι κεφαλὴν κακούργου χωριζομένην ἀπὸ τὸ στέλεχος.

Ποδοσύρων τὴν ἄλυσόν του, ἐφάνη ὁ δέσμιος, παρὰ τοῦ λαοῦ συγγνώμην αἰτῶν· ἔπειτα ἐπλησίασε πρὸς τὸ σφαγεῖον, εἶπε λογύδρια τινα μετανοίας, ἔθεσε μόνος τὴν κεφαλὴν του κατ' εὐθεῖαν ὑπὸ τὸν πλατύστομον πέλεκυν, καὶ τὴν προσήρμοσεν ἀκριβῶς, ὕστερον ὁ πέλεκυς ἔπεσε, καὶ μετ' αὐτοῦ αἱματώδης ἡ κεφαλὴ του, κεχωρισμένη καὶ σκιρτῶσα εἰς τὸ ἔδαφος.

Πρὸ τοῦ θανάτου του, εἶδεν οὗτος μακρόθεν ἐστημένον τὸν βωμὸν τῆς σφαγῆς του· εἶδεν ἐγγύθεν τὸ φάσγανον καὶ τὸ δοχεῖον, ὅπου ἐμελλεν ἡ κεφαλὴ του νὰ κυληθῆ· εἶδε πέραν του τὸν νεκροκράββατόν του

καὶ τοὺς λακκοσκάπτας του περιμένοντας τὸ πτώμα του. Πῶς ἄρα γε τὸν ἐφάνη ὁ κόσμος εἰς τὰς τελευταίας του στιγμάς;...

Φθάσας εἰς τὸν τόπον τῆς σφαγῆς, ἐφύλαξε νὰ λύσῃ τὰ δεσμά του· ἐφύλαξε νὰ τὸν δέσωσιν ἐπὶ τῆς μηχανῆς. Δεθεῖς, καὶ ὑπὸ τὸ φάσγανον ἔχων τὴν κεφαλὴν του, καὶ διὰ τὴν πρωτοπειρίαν τοῦ δημίου, προσαρμύζων μόνος αὐτὴν κατ' εὐθεῖαν ὑπὸ τὸν πέλεκυν, ἔμεινε στιγμάς τινὰς ὑποβλέπων τὸν ἐπὶ τοῦ τραχήλου του σίδηρον... Πῶς ἄρα γε τὸν ἐφάνη ὁ κόσμος εἰς τὰς τελευταίας του στιγμάς;

Φίλε! εἶδον σήμερον τὸν θάνατον ἐγγύθεν, καὶ τὸν ἐγνώρισα· αὐτὸς εἶναι μικρόν τι αἰ προετοιμασίαι του τὸν καθιστῶσι μέγαν καὶ τρομερόν.

Φίλε! νομίζεις τὴν αὐτοκτονίαν μέγα τι; Εἰς τὸν μήλιγγα τοῦ μετώπου προσαρμύζεται τὸ πυροβόλον, καὶ ὕστερον ἡ κίνησις τοῦ δακτύλου, καὶ ὕστερον φῶς καὶ κρότος, καὶ μετ' αὐτῶν ἡ ψυχὴ φεύγει.

Ἄλλ' ἡ ἐξόντωσις;... Ἰδέα τρομερὰ εἰς τοὺς βαναύσους μόνον· ὁ θάνατος ἢ ἀναισθησία ἢ αἰσθητικότης αἰώνιος· κατ' ἀμφοτέρας τὰς περιπτώσεις μέγα τὸ κέρδος.

ΕΠΙΣΤΟΛΗ Μς'.

Ὁ Λέανδρος πρὸς τὸν Χαρίλαον.

21 Ἰανουαρίου.

Βεβαρημένος τὸν κόσμον, καὶ πάσης ἐλπίδος ἐστερημένος, ἀπεφάσισα νὰ δώσω τέλος εἰς τὰ τοῦ βίου. ὦ ἐρημία τῆς ναυπλιωτικῆς ἀκτῆς! φιλοξένησέ με εἰς τὴν τελευταίαν αὐτὴν ἡμέραν μου.

Θάλασσα! θάλασσα! βρέφος, τὰ κύματά σου μὲ ἀπεκοίμιζον· ἀποκοίμισέ με καὶ εἰς τὴν ἐσχάτην αὐτὴν ὥραν μου, καὶ δός με τὸν λήθαργον τῆς ψυχῆς.

ὦ!... ἡ καρδία μου ἐδῶ ἐφησυχάζει καὶ τὰ πάθη μου σιγῶσιν· εἰς τοὺς πόδας μου ἐκπνέει ὁ μακρυνὸς θόρυβος τῆς πόλεως· ἐδῶ δὲν ἀκούω παρὰ τὸν κτύπον τῶν κυμάτων· ἐδῶ δὲν βλέπω παρὰ τὸ ἄπειρον τῶν οὐρανῶν.

Ἐφησύχασε, ὦ ψυχὴ! ἐφησύχασε εἰς τὸ τελευταῖον ἄσυλον τοῦτο, ὡς ὀδοιπόρος, ὅστις εἰς τὸ τέρμα τῆς ὀδοιπορίας του πλησιάζων, στέκει καὶ ἀναπνέει· ἀνάπνευσε καὶ σύ, ὦ ψυχὴ! καὶ χαροῦ τὴν πρόδρομον γαλήνην τῆς αἰωνίου ἡσυχίας.

Ἄκουσε τὴν φωνὴν αὐτὴν τοῦ μηνύματος, ἣτις σὲ κράζει: «Ταλαίπωρε! θόρυβος, λύπαι, φόβοι, ἐλπίδες

ἀπατηλαί, ἰδοὺ ὁ βίος· ἀλλὰ τέλος ἡ αἰώνιος ἀνάπαυσις».

ΕΠΙΣΤΟΛΗ ΜΖ'.

Ὁ αὐτός.

22 Ἰανουαρίου.

Ἐπέρασεν ἡμισὺς μῆν, καὶ εἶδησιν δὲν ἔλαβον καμμίαν περὶ τῆς Κοραλίας· ἡ ἀπελπισία εἰσέδυσεν εἰς τὰ σπλάγχνα μου· νὰ σ' ἐξομολογηθῶ τὸ πταῖσμα μου; Χθὲς συνέλαβον τὴν ἰδέαν τοῦ ν' αὐτοκτονηθῶ.

Ὅνειρα φρικώδη μὲ περικυκλοῦσι τὴν νύκτα, καὶ κινδυνεύουσι νὰ σαλεύσωσι τὰς φρένας μου· χθὲς τὴν εἶδον κατ' ὄναρ ἀσθενῆ· ὁμοίαζε κρίνον μαραινόμενον· εἰς τὰ λευκὰ βλέφαρά της ἡ σκιά τῆς λύπης καὶ τῆς ἀσθενείας ἐκάθητο, καὶ τὰ ὀμματόκλαδά της ἐπιπτον ἀδύνατα εἰς παρειὰς ὠχράς· τὴν ἤνοιγον τὰς ἀγκάλας μου· ἀπέστρεφε τὸ πρόσωπόν της, ἀπέθνησκε καὶ μ' ἐσυγχώρει.

Γράψε με, γράψε με περὶ τῆς Κοραλίας ὅ,τι γνωρίζεις, ἂν θέλῃς νὰ ζήσω· κρατῆρ εἰς τὰ στήθη μου εἶναι, κρατῆρ πυρὸς κεκρυμμένος· φοβοῦ τὴν ἔκρηξίν του· γράψε με, γράψε με περὶ τῆς Κοραλίας.

ΕΠΙΣΤΟΛΗ ΜΗ΄.

Ἡ Κοραλία πρὸς τὴν Εὐφροσύνην.

Ἐξ Ἀθηνῶν, 19 Ἰανουαρίου.

Φίλη μου! ἀληθῶς δὲν εἶμαι οὔτε ἀσθενής, οὔτε τεθλιμμένη· εἰς τὰ ἔξω εἶμαι σχεδὸν ὡς πρότερον· ἀλλ' ἡ ἐσωτερικὴ θέρμη, ἣτις μὲ κατατρώγει, ἀλλ' ἡ ἀδυναμία τοῦ σώματός μου βαθμηδὸν μαραινομένου, ἀλλ' ἡ βαθυτάτη πρὸς τὴν ζωὴν ἀηδία, δεικνύουσι τρανώτατα ὅτι λύπαι ὑπάρχουσιν, εἰς τὰς ὁποίας δὲν δύναται ν' ἀνθέξῃ ὁ ἄνθρωπος.

Ἡ ἀρετὴ τὸ πρῶτον εἰδωλὸν μου ὑπῆρξεν· ὁ ἔρωσ τὸ κατέστρεψε, καὶ ἀντ' αὐτοῦ τί ἀφῆκε; Χάος αἴσυχους καὶ λύπης.

ΕΠΙΣΤΟΛΗ ΜΘ΄.

Ἡ αὐτὴ πρὸς τὴν αὐτήν.

20 Ἰανουαρίου.

Ἐκτεταμένη λιποθυμία χθὲς διεδέχθη τὰς ἐνδομύ-

χους μου ταραχάς· ἀναλαμβάνουσα τὰς αἰσθήσεις μου, εἶδα τὸν σύζυγόν μου περὶ τὴν κλίνην μου. Ἐφριζα, νομίζουσα ὅτι ἔβλεπον πλησίον μου τὸν ἀδυσώπητον κριτὴν τῶν οὐρανῶν, μέλλοντα νὰ προσφέρῃ περὶ τῆς τύχης μου... «Τί ἔχεις», μὲ εἶπε, «πάσχεις; ἐνδόμυχος ὀδύνη κατατρώγει τὸ νῆμα τῶν ἡμερῶν σου· λυπήσου καὶ τὸ βρέφος σου».

Ἐσιώπησα... ἐρυθρίασα... ἰδρῶς ψυχρὸς μὲ περιέχυσεν... ἀλλ' ὀλίγον ἔλειψεν εἰς τοὺς πόδας του νὰ πέσω, νὰ τοὺς βρέξω μὲ δάκρυα μετανοίας, καὶ ἡ ἐξομολόγησις τῶν ἀμαρτημάτων μου εἰς τὰ χεῖλη μου περιεπλανέθη.

ΕΠΙΣΤΟΛΗ Ν΄.

Ἡ αὐτὴ πρὸς τὴν αὐτήν.

23 Ἰανουαρίου.

Ὁ οὐρανὸς εὐλόγησε τὰς προσπαθήσεις μου, καί, ὡς φαίνεται, δὲν θέλει νὰ μ' ἀποσπάσῃ ἀπὸ τὸν κόσμον πρὶν συνέλθω εἰς ἐμαυτήν· γαλήνη σωτήριος παρεισδύει βαθμηδὸν εἰς τὰς φλέβας μου, καὶ ἡ θέα τοῦ ἀνδρός μου δὲν μὲ ταραττει τόσον.

Ἡ γλυκεῖα γαλήνη, τὴν ὁποίαν ὁ Θεὸς εἰς ἐμὲ

ἀποπέμπει κατὰ τὰς τελευταίας μου ἡμέρας, μ' ἐγγυᾶται περὶ τῆς εὐσπλαγχνίας του· καθημέραν γονυπετῆς ἐνώπιον τῆς ὑπερτάτης μεγαλειότητος ἐπικαλοῦμαι τὴν ἐπιείκειάν της... ὦ! εἰς αὐτὰς τὰς στιγμὰς τῆς εἰρήνης καὶ τῆς εὐσεβείας ἡ ψυχὴ πρὸς τὸν Θεὸν ἀνίπταται, καὶ εἰς τὴν γῆν ἐπιστρέφει, φέρουσα τὴν ἡσυχίαν τῶν οὐρανῶν.

ὦ φίλη μου! ἐπεθύμουν νὰ ζήσω διὰ τὸν σύζυγόν μου καὶ διὰ τὸ τέκνον μου· ἀλλ' ὁ θάνατος εἶναι εἰς τὰ στήθη μου· εἰς τὰ στήθη μου, ὦ Εὐφροσύνη!

Τὸν αἰσθάνομαι σκάπτοντα βαθεῖαν τὴν ὑπόνομον.
ὦ Εὐφροσύνη μου! ἔλθε νὰ σταματήσης τὴν φεύγουσαν ψυχὴν μου· ἔλθε εἰς τὰς ἀγκάλας μου.

ΕΠΙΣΤΟΛΗ ΝΑ'.

Ὁ Χαρίλαος πρὸς τὴν Εὐφροσύνην.

Ἐξ Αἰγίνης, τῆ 22 Ἰανουαρίου.

Ἐλαβον τὴν ἐπιστολὴν σας, εὐγνώμων διὰ τὰ ἐν αὐτῇ φιλικὰ αἰσθήματα· ἡ φιλία, τὴν ὁποίαν ἔχετε πρὸς τὴν Κοραλίαν, ἡ αὐτὴ, τὴν ὁποίαν ἔχω πρὸς τὸν Λέανδρον, μᾶς συνενοῦσι. Ἀλλοίμονον! αἰσθάνομαι ὅτι πλησιάζομεν καὶ οἱ δύο νὰ γένωμεν θεαταὶ τῆς δυστυχίας των.

Ἄν, ὡς μὲ γράφετε, ἡ Κοραλία κεῖται ἀσθενής, ὁ Λέανδρος εἰς στάσιν εὐτυχεστέραν δὲν εὐρίσκεται· τρέμω, μὴν ἀκούσωμεν ἐξαίφνης φρικώδη του τινὰ πρᾶξιν.

Μὲ γράφει ἐκ Ναυπλίου νὰ τὸν εἰδοποιήσω περὶ τῆς Κοραλίας· φοβούμενος μὴ γένη αὐτόχειρ, θέλω τὸν ἀπατήσει· θέλω τὸν γράψει ὅτι ἡ Κοραλία ὑγιής, εἰς τὰς Ἀθήνας τὸν περιμένει, καὶ ὅτι πρὸ τούτου ἐπιθυμεῖ νὰ περιηγηθῇ αὐτὸς εἰς τὴν Ἑλλάδα διὰ νὰ καθησυχάσῃ ὀλίγον ὁ ἔρωσ του.

Ἄς περιμένωμεν τὸ πᾶν ἀπὸ τὸν χρόνον· αὐτὸς εἶναι ὁ ἰατρός τῶν παθῶν, καὶ ὁ μέγας φίλος τῶν δυστυχῶν.

ΕΠΙΣΤΟΛΗ ΝΒ'.

Ὁ Χαρίλαος πρὸς τὸν Λέανδρον.

Ἐξ Αἰγίνης, 22 Ἰανουαρίου.

Εὐτυχεῖς εἰδήσεις ἔχω· ἡ Κοραλία ὑγιής, σ' ἐνθυμεῖται, καὶ σώζει τὴν αὐτὴν φιλίαν· σὲ συγχωρεῖ, ἀφ' οὗ παρέλθη κανεὶς μὴν, νὰ ὑπάγῃς εἰς Ἀθήνας· ὁ μὴν οὗτος εἶναι ἀναγκαῖος, διὰ νὰ παύσωσι καὶ αἱ ὑποψίαι τοῦ κόσμου, καὶ διὰ νὰ μετριάσῃ τοῦ πάθους σου ἡ

βία και ἡ σφοδρότης· αὐτὰ μ' ἔγραψε χθὲς ἡ φίλη της Εὐφροσύνη.

Φίλε! λάβε ζωὴν, δὸς νέαν τάσιν εἰς τὸν νοῦν σου, νέαν κίνησιν εἰς τὰς ιδέας σου. Μία μόνη χορδὴ εἰς τὴν καρδίαν σου εἶναι, ἡ χορδὴ τῆς λύπης;

Κατὰ τὰς ἡμέρας ταύτας τῆς ἀπουσίας περιηγήσου εἰς τὴν Ἑλλάδα· αὐταὶ αἱ ἡμέραι εἶναι τὰ προεόρτια τῆς εὐτυχίας σου.

Στεῖλε με εἰς τὸ ἐξῆς ἐπιστολάς, αἴτινες νὰ μὴ με λυπῶσι, καὶ βεβαιώσου ὅτι, ἐκ τῆς ἡμέρας καθ' ἣν ἀπὸ τὸ Ναύπλιον ἀπεδήμησας, ὀλίγας ὥρας ἡσύχους ἔζησα.

ΕΠΙΣΤΟΛΗ ΝΓ'.

Ὁ Λέανδρος.

23 Ἰανουαρίου.

Ἔλαβα τὴν ἐπιστολήν σου, ἣτις ἐπέχυσε βάλσαμον παρηγορίας εἰς τὴν καρδίαν μου· ἐξ Ἀθηνῶν (μὲ γράφεις) ἔχεις εὐτυχεῖς δι' ἐμὲ ἀγγελίας· ἡ Κοραλία μ' ἐνθυμεῖται καὶ ἀφ' οὗ ὀλίγον ὁ ἔρωσ μου γαληνιάση, ὑπόσχεται ὅτι θέλει συγκατανεύσει νὰ με ἰδῆ· ὡ εἶναι καιρὸς νὰ τὴν ἰδῶ· νὰ τὴν ἰδῶ, φίλε, ἄπαξ, καὶ ἄς κλείσω τὰ ὄμματα!

Ἡ γαλήνη, φίλε, εἰς τὸ στήθος μου εἰσέδυσε! τὰ ὄμματα μου ἤρχισαν νὰ βλέπωσι καὶ ὁ νοῦς μου πλέον δὲν εἶναι παράχορδον ὄργανον.

Σὲ ὑπόσχομαι ὅτι θέλω δαμάσει τὸ ἀχαλίνωτον πάθος· ἐγὼ αὐτὸς ἐρυθριῶ.

Μὲ παραινεῖς νὰ περιηγηθῶ εἰς τὴν Ἑλλάδα πρὸς διασκεδάσιν τῶν λογισμῶν· θέλω σὲ ἀκούσει, καὶ ὕστερον θέλω εἰς τὰς Ἀθήνας... εἰς τὰς Ἀθήνας ἐπιστρέψει. Σ' εὐγνωμονῶ, φίλε! ἡ λύπη ἀπεμάκρυνε ἀπὸ τὸ στήθος μου τὴν σιδηρᾶν τῆς χεῖρα, καὶ ἐλπίζω ὅτι δὲν θέλουν σὲ λυπήσει πλέον αἱ ἐπιστολαὶ μου.

Θέλω τὴν ἰδεῖ μετ' ὀλίγον, θέλω τὴν ἰδεῖ...

ΕΠΙΣΤΟΛΗ ΝΔ'.

Ὁ αὐτός.

Ἐκ Ναυπλίου, 24 Ἰανουαρίου.

Γνωρίζεις τὸ σχῆμα τῶν ἀρχαίων θεάτρων; εἰς τὴν ἀρχὴν τῶν περιοχῶν τις ἡμικύκλιος τῆς σκηνῆς, ἔπειτα γύρω ἀμφιθέατρον βαθμίδων ἐκτεινόμενον καὶ ὑψούμενον. Τοιοῦτος ὁ λιμὴν τοῦ Ναυπλίου· καὶ τὰ πέριξ ὄρη ἀνυψούμενα βαθμηδόν, σχηματίζουσι τὸ εὐρὺ ἀμφιθέατρον του.

Τὸ φρούριον τοῦ Παλαμιδίου κατ' ἀνατολὰς ἐπὶ βράχου γυμνοῦ· εἰς τοὺς πόδας του τὸ ἀσύμμετρον μέτωπον τοῦ Ναυπλίου ἐστεμμένον ἀπὸ τὸ γοτθικὸν οἰκοδόμημα τοῦ ὀνοματοβαρβάρου Ἰτζ-καλέ· ἐδῶ τὰ γαλανὰ κύματα τῆς θαλάσσης· ἐκεῖ φαλακρὰ καὶ πρασινόχρους πεδιάς ἐκτεινομένη μέχρι τῶν κοινοπωῶν στεγασμάτων τοῦ Ἄργους, ἔπειτα μακρόθεν τὰ πορφυρόχρυσά νέφη τῶν βουνῶν, ἔπειτα ἐγγύθεν ἡ λευκόοικος Πρόνοια, ἔπειτα τὰ ποικίλα ἐνδύματα τῶν διαβατῶν, ἔπειτα αἱ ποικίλαι φυσιογνωμίαι... Ἰδοὺ τὸ Ναύπλιον.

Ἄργολίς! στάδιον εὐρὺ μεγάλων ἐνθυμήσεων! Φυγάδες Αἰγύπτιοι ναυαγήσαντες παρακατέθεσαν τὸ πάλαι εἰς τὴν παρθένον σου γῆν τὴν σπορὰν τοῦ κοινοτισμοῦ· ἐκυοφόρησας, καὶ τὴν πεφωτισμένην Εὐρώπην ἐγέννησας...

Ἐκ τῶν σπλάγγων σου ἡ παλαιὰ Ἑλλάς ἐξῆλθεν ἐκ τῶν σπλάγγων σου καὶ ἡ νέα... ὦ ἐνθυμήσεις πρόσφατοι, πλὴν ὠραῖαι καὶ μεγάλαι. Ὁ χεῖμαρρος τῶν δραμαλικῶν στρατῶν ἔπιπτεν ἐκ τοῦ Ἰσθμοῦ κυματιζόμενος, τὸν δὲ Ἄργολικὸν κόλπον ἑκατὸν τριήρεις περιέζωναν, καὶ τὴν Αἰτωλίαν μυριάς ἐχθρῶν μία κατεῖχε. Ἐξαίφνης τὰ πνεύματα ἠλεκτριζόμενα, πανταχοῦ θαυματοουργήματα ἐλληνικῆς χειρός, καὶ ἡ Ἑλλάς διασωζομένη.

Τὸ Ναύπλιον φωλεὰ τοῦ Ἑλληνισμοῦ ἐν μέσῳ τῶν

δεινῶν τῆς κλονιζομένης Ἑλλάδος· τὸ Ναύπλιον σήμερον καὶ φωλεὰ τῆς βρεφικῆς Βασιλείας.

Τὸ Ναύπλιον! τὸ παράδοξον μίγμα, ἐλληνικῶν, βενετικῶν καὶ ὀθωμανικῶν ἀρχαιοτήτων! Εἰς τὴν θύραν τῆς θαλάσσης ἡ μυθολογούμενη βρύσις τῆς Ἡρας· ἐκεῖ ὁ λέων τοῦ Ἁγίου Μάρκου· παρέκει, ὡς ἐπιγραφαί, στίχοι Κοραίου... Ἀληθῶς εἰκῶν, καὶ ἀληθῶς ἔμβλημα ἡ πόλις ὅλη τῆς ἠθικῆς τῶν κατοίκων της, ἐχόντων σύμμικτον φυσιογνωμίαν Ἑλλήνων, Ὀθωμανῶν καὶ Βενετῶν!

Τὴν νύκτα, ὅταν ἡ ἀργυρὰ σελήνη φωτίζῃ τὸν λαβύρινθον τῶν στενωπῶν καὶ εἰρκτοειδῶν ὁδῶν της, ὅταν τὰ κύματα εἰς τὰς ἀκτὰς θραυόμενα βοῶσι μετὰ τῶν ἀνέμων, ἡ ἐκπεπληγμένη φαντασία ὑποπτεύεται, μὴ τὰ πνεύματα τοῦ Ὀθωμανισμοῦ, τοῦ Βενετισμοῦ καὶ τοῦ Ἑλληνισμοῦ ἐξερχόμενα κραυγάζωσι, περὶ τῆς κυριαρχίας τῆς γῆς, ἀποκλειστικῶς ἕκαστον ἐρίζοντα.

Ὅταν τὴν αὐγὴν ἡ βοή τῆς πόλεως ἐξυπνοῦσης διαδέχεται τὴν μυστηριώδη σιωπὴν τοῦ σκότους, τότε εἰς τὸν Πλάτωνα, τὴν Πνύκα τῆς ἀποθανούσης ὀχλαγωγικῆς Δημοκρατίας ἀστράπτουσι οἱ χρυσοκέντητοι χιτῶνες τῆς Βασιλείας ἀπὸ γλαφυροῦς νεανίας φοροῦμενοι, καθὼς εἰς ἡφαίστειον κρατῆρα πλήρη ρυπαρᾶς τέφρας βλέπει τις ἀναφυόμενα πορφύρας καὶ σμαράγδου ἄνθη, ὠραῖα μὲν, πλὴν στεῖρα εὐωδίας ἀρωματικῆς· ὁ δὲ συνεθίζων νὰ σκέπτεται νοῦς, τὸ παρελθὸν καὶ τὸ

παρὸν μελετῶν, ποικίλας σκέψεις γεννοπονᾷ... Τὸ πᾶν ἔσται νέον· νέα γενεὰ διαδέχεται τὴν παλαιάν· νέος κόσμος πραγμάτων, ἰδεῶν, ἠθῶν, ἐθίμων, ἐνδυμάτων, ἐκ τῶν θυρῶν τῆς Ἑλλάδος εἰσέρχεται σιωπηλῶς, καὶ σιωπηλῶς ἐπὶ τῶν ἐρειπίων τοῦ παλαιοῦ κόσμου κάθεται· ἡ δὲ Ἑλλάς διψαλέα ἔλαφος φώτων καὶ νεωτερισμῶν.

Χθὲς περικαλυπτόμενος μὲ τὸν πλατὺν χιτῶνα μου, ἐκάθησα ὑπὸ τὸ κρῦον φέγγος τῆς σελήνης, εἰς τὰ πρόθυρα τοῦ ναοῦ τοῦ Ἁγίου Σπυριδῶνος. Θεέ! ποία ὁδὸς γόνιμος εἰς σκέψεις καὶ πλήρης αἱματοσταγῶν σκιῶν ἔφυγον, μὲ φρίκην ἐνθυμούμενος τὸ ἀκόλουθον ἀθηναϊκὸν ἄσμα, τὸ ψαλθὲν κατὰ τὸ 1831.

*Ἐν μύρτου κλαδὶ τὸ ξίφος φορήσω
Ὡσπερ Ἀρμόδιος καὶ Ἀριστογείτων,
Ὅτε τὸν τύραννον κτανέτην
Ἰσονόμους τ' Ἀθήνας ἐποίησάτην.
Φίλτατ' Ἀρμόδιε, οὔτοι που τέθνηκας·
Νήσοις δ' ἐν μακάρων σε φασὶν εἶναι...
Ἐν μύρτου κλαδὶ τὸ ξίφος φορήσω
Ὡσπερ Ἀρμόδιος καὶ Ἀριστογείτων
Ὅτ' Ἀθηναίης ἐν θυσίαις
Ἄνδρα τύραννον Ἰππαρχον ἐκαινέτην.
Ἄει σφῶν κλέος ἔσεται κατ' αἶαν
Φίλτατ' Ἀρμόδιε καὶ Ἀριστόγειτον!*

*Ὅτε τὸν τύραννον ἐκτάνετον,
Ἰσονόμους τ' Ἀθήνας ἐποίησατον.
(Καλλίστρατ.)*

ΕΠΙΣΤΟΛΗ ΝΕ΄.

Ὁ αὐτός.

25 Ἰανουαρίου.

Ποία τερπνὴ καὶ θαλασσία φωνὴ ἀπὸ τοὺς αἰγιαλοὺς τὰς ἀκοάς μου ἐπληξῆ; φωνὴ γλυκεῖα τῆς πολυθρήνου καὶ μελωδικῆς ἀλκυόνος; Ἴδὲ τὸ πέλαγος ἀκύμαντον καὶ ὡς κάτοπτρον· αἴθρια τὰ ἄνωθεν, καὶ ἡ ἡμέρα εὐδίας καὶ ἀληθῶς ἀλκυονίς· ἄς καθήσω εἰς τὴν παραλίαν, καὶ ἄς χαρῶ τὴν θέαν τοῦ ὑγροῦ Ναυπλίου, θερμαινόμενου ἀπὸ διαυγέστατον ἥλιον.

Κατὰ τοιαύτην ἡμέραν περίσω ὁ κόλπος οὗτος ἐλιμένιζε τὰ φέροντα τὴν εὐτυχίαν τῆς Ἑλλάδος πλοῖα. Ἐνθυμεῖσαι τὰς ἡμέρας ἐκείνας τὰς πλήρεις ἐλπίδος καὶ χαρᾶς, ὅτε μετὰ τὴν τοσαύτην τρικυμίαν ἤρχετο ἡ γαλήνη τοῦ εὐδίου Ἰανουαρίου, φέρουσα τὸν Βασιλέα ἡμῶν εἰς τὰς ἀγκάλας τῆς; Ἐξῆλθεν αὐτὸς εὐκίνητος, φαιδρὸς καὶ χαρίεις ἵππεύς, καὶ ἡ ἔξω τοῦ Ναυπλίου περιρρεύσασα Ἑλλάς ἐχειροκρότει.

Στρέψε τὴν μνήμην σου πρὸς τὰς πρὸ αὐτῶν τῶν ἡμερῶν ἀθλιότητος καὶ θλίψεως τῆς Ἑλλάδος. Ἐνθυμήσου τιμωρηθέντων τινῶν ἀπὸ τὴν θεϊαν δίκην τὰς μηχανορραφίας. Στρέψε τὴν μνήμην σου πρὸς ἐποχὴν ἀκόμη ἀρχαιότεραν, ὅτε ἡ θύρα τῆς θαλάσσης ἠνοίγετο τὴν νύκτα εἰς θύματα ἐξοστρακισμοῦ, ὅτε ὁ ἑλληνικὸς στόλος ἐκαίετο... Καὶ ὕστερον ὁ τραγικὸς θάνατος τοῦ Καποδιστρίου, καὶ ὕστερον ἡ σφαγὴ τοῦ Κωνσταντίνου, κυλιομένου εἰς τὰς ἀγυιάς ζῶντος, καὶ κυλιομένου εἰς τὰ κύματα τεθνηκότος· καὶ ὕστερον ἡ θυσία τοῦ Γεωργίου Μαυρομιχάλου, ἀφόβως ρητορεύοντος· καὶ ὕστερον τοῦ Μεγαρικοῦ χειμάρρου ἡ βροντερὰ ἔκχυσις εἰς τὴν Πελοπόννησον, χειμάρρου παρεκτραπέντος καὶ παρεκτραχλισθέντος, εὐθὺς ὡς ἔλειψεν ἡ μοναδικὴ χεὶρ τοῦ ὀδηγοῦ... Ὡς Θεὲ τῆς Ἑλλάδος! εὐλογοῦμεν τὴν δεξιάν σου, τὴν ἀποστείλασαν σωτῆρα καὶ Βασιλέα, καὶ τὴν κατασιγάσασαν τὰ κύματα τῶν παραφρόνων φατριῶν. Ποία μεταβολὴ πραγμάτων! ὁ ἄσταχος καλύπτει τὸ νωπὸν αἶμα τῆς περιβεβρεγμένης ἑλληνικῆς γῆς, καὶ οἱ λύκοι τῆς ἑλληνικῆς κοινωνίας ἄξιοι βλασφημίας καὶ οἴκτου εἰς ἄντρα ὑπεκρύφθησαν.

*Χαλκίων δ' οὐκ ἔτι σαλπίγγων κτύπος
Οὐδὲ συλᾶται μελίφρων
Ἵπνος ἀπὸ βλεφάρων*

*Τίκτει δέ τε θνατοῖσιν Εἰρήνην μεγάλην
Πλοῦτον καὶ μελιγλώσσων Ἀοιδῶν ἄνθεα,
Δαιδαλέων τ' ἐπὶ βωμῶν
Θεοῖσιν αἴθεται βοῶν
Ξανθᾶ φλογὶ μῆρία
Εὐτρίχων τε μῆλων. (Βακχυλίδης)*

Ἐνθυμεῖσαι πόσα δάκρυα ἐχύνομεν, ὅτε ἀνεγινώσκουμεν τὴν ἱστορίαν τῶν προγόνων, καὶ τὴν δουλείαν τοῦ ἔθνους ἐβλέπομεν; Ἐνθυμεῖσαι εἰς τὰ εὐώδη δάση τῶν κιτριῶν τῆς Χίου ποσάκις ἐμελετήσαμεν τὴν ἀναγέννησιν τῆς Ἑλλάδος, καὶ ποῖον ρῖγος ἐνθουσιασμοῦ ἠσθανόμεθα, σχεδιάζοντες γενικῆς ἐπαναστάσεως τὴν ἔκρηξιν; Ἰδοὺ ἐξεπληρώθησαν οἱ πόθοι ἐκεῖνοι· ἡ κόνις τῶν προγόνων εἰς ἡμᾶς· ἡ πλήρης ἐνθυμήσεων γῆ εἰς ἡμᾶς· καὶ πᾶν ὅ,τι ἐποικοδομοῦμεν εἰς αὐτὴν, δι' ἡμᾶς... Ὡς Ἑλλάς, τῆς ὁποίας τὴν δόξαν βρέφος ὠνειρευόμην, διὰ τῆς ὁποίας τὴν εὐδαιμονίαν πᾶσα ἑλληνικὴ καρδιά λησμονεῖ τὰς μερικὰς δυστυχίας! Ὡς Ἑλλάς! ὅταν σὲ ἰδῶ λαμπρὰν, ὡς ἐπὶ Περικλέους, ζῶσαν καὶ ὄχι σιωπηλὴν... τότε ὁ θάνατος, ὁ θάνατος ἃς καλύψῃ τὰ βλέφαρά μου.

Ὡς Βασιλεῦ τῆς Ἑλλάδος! τὸ νὰ πράξωμεν μεγάλην διὰ μικρῶν, τὸ νὰ παλεύσωμεν στῆθος πρὸς στῆθος μὲ τὰς δεινοπαθείας, μὲ τὴν πενίαν καὶ μὲ τὸν θάνατον, τὸ νὰ ὠφεληθῶμεν ἀπὸ πᾶν πταῖσμα τοῦ

ἐχθροῦ, ἀπὸ πᾶσαν πολιτικὴν περίπτωσιν τῆς Εὐρώ-
πης, καὶ ἀπὸ αὐτὰ τὰ στοιχεῖα, τοῦτο ἦτον ἔργον
ἡμῶν καὶ τὸ ἐξεπληρώσαμεν· τὸ νὰ φθάσωμεν ὅμως
εἰς τὴν προγονικὴν ἡμῶν δόξαν καὶ δύναμιν διὰ τῆς
συνενώσεως εἰς ἓν ὅλης τῆς ἑλληνικῆς φυλῆς καὶ διὰ
τῆς ἀναγεννήσεως τῶν φώτων, τὸ νὰ ὠφεληθῶμεν
ἀπὸ αἰῶνα ἔγγυον μεγάλων μελλόντων, καὶ πλή-
ρη μεγάλων ἐφευρέσεων, τοῦτο εἶναι ἰδικόν σου ἔρ-
γον.

Ὡ Βασιλεῦ τῆς Ἑλλάδος! ἡ παλαιὰ Ἑλλάς ἐδω-
ρήσατο εἰς τὴν Γερμανίαν τὰ φῶτα· διὰ σοῦ ἡ Γερ-
μανία ἐζήτησε ν' ἀποπληρώσῃ τὴν δωρεὰν μετὰ τό-
κου, καὶ θέλει σ' εὐγνωμονεῖ, βλέπουσά σε ἀναγεννη-
τὴν τοῦ πρωτοτόκου λαοῦ τῆς γῆς. Πρέπει νὰ σ'
ἐνθυμίσωμεν τὴν μεγάλην σκιὰν τοῦ πρελθόντος, ἣτις
ἐδῶ σὲ περιστοιχίζει, καὶ τὰς μεγάλας ἀπαιτήσεις
τοῦ αἰῶνος, τοῦ ὁποίου ἀντιπρόσωπος παρὰ τῆς φω-
τισμένης Εὐρώπης ἐτέθης κατὰ τὴν Ἀνατολήν;

(Τὴν νύκτα)

Ἡ νύξ ἔφθασεν· ἡ πόλις ἀγαλλομένη διὰ τὴν ἐπέ-
τειον ἡμέραν τῆς ἀφίξεως τοῦ ΘΘΩΝΟΣ ἔλαμπαδο-
φωτίσθη καὶ πλήρης ψαλμῶν καὶ ὕμνων, κατέστη
ναὸς τῆς δόξης του· σιωπηλὸς καὶ μόνος περιφέρομαι

εἰς τὰς ὁδοὺς τοῦ Ὑψηλάντου, τοῦ Μάρκου Βοτζά-
ρου καὶ Κυριακούλου¹ καὶ τὰ βήματά μου οἱ ἱεροὶ
νέριτεροὶ των περικυκλοῦσι... Σταθῆτε σκιαὶ μεγά-
λαι· τὸ περικαλύπττον σας φῶς ἐθάμβωσε τὰ ὄμματά
μου.

Τὰς βλέπετε; Ἡ πρώτη μετριόφρων καὶ ἀρετὴν
πνέουσα, καὶ φοινίκην αἰγυπτιακὴν ὡς σύμβολον τῆς
κατὰ τῶν Ἀράβων νίκης της φέρουσα, βλέπει πρὸς
τὴν Ἀργολίδα, τὴν ὁποίαν ἀπὸ τὸν Δράμαλην διέ-
σωσε· ἡ δευτέρα τὸ μέτωπόν της μὲ δάφνας αἱματω-
μένας τοῦ Καρπενησίου στολίζουσα, χρυσοῖς γράμ-
μασι λέγει: «Ὡς Ἀριστείδης ζήσας, ὡς Λεωνίδα
τέθνηκα»· Σπαρτιάτισσα ἡ τρίτη δαυλὸν καὶ ξίφος
εἰς χεῖρας σείει, καὶ λέγει: «Δολιανὰ, Βαλτέτζι».

Διαβαίνουνσι τὰς ὁδοὺς οἱ Βάσοι, οἱ Κῶσται Βο-
τζάροι, οἱ Κανέλοι Δεληγιάνναι, οἱ Ἀνδρέοι Λόνδοι,
οἱ Γιατράκοι, οἱ Κατζάκοι, οἱ Κανάραι, οἱ Νικόδη-
μοι, οἱ Παπανικόλαι· ἰδέτε τὰς σκιάς μὲ πόσῃν εὐ-
φροσύνην τοὺς βλέπουσι, καὶ μὲ πόσῃν ἀγαλλίασιν
ἀδελφικὴν τοὺς χαιρετῶσι.

Ὑμνεῖτε τὰς ἱεράς ταύτας σκιάς, τείχη τοῦ Ναυ-
πλίου, ᾧ τείχη, ἀπὸ ταύτας λυτρωθέντα. Εἰς τὸν ἀ-
ριθμὸν τῶν ἐφεστίων θεοτήτων κατατάξατε ταύτας,
ἡρωϊκὰ τείχη! ἀπὸ χαρὰν ἐνώπιόν των ἀκτινοβολεῖτε,

¹ Ὁδοὺς τοῦ Ναυπλίου.

ὦ λαμπαδοφώτιστα τείχη! καὶ σεῖς, ὦ λαοί, ἐν πανηγύρει καὶ ἄσμασιν εἰς τὰς ὁδοὺς πλανώμενοι, χειροκροτεῖτε! τῶν ἡρώων αἱ σικαὶ εἰς τὰς ὁδοὺς συμπεριπλανῶνται μεθ' ὑμῶν.

ΕΠΙΣΤΟΛΗ Νς'.

Ὁ αὐτός.

Ἐξ Ὑδρας, 26 Ἰανουαρίου.

Μετὰ ὀκτῶ ἐτῶν ἀπουσίαν εἶδα πάλι τὴν Ὑδραν, τὴν ἀγαπητὴν Ὑδραν... Ἡ νύξ ἦτον περὶ τὰ μέσα της, ὅτε οὐριος ἀὴρ ὠδήγησε τὸ πλοῖον μου εἰς τὸν λιμένα της· ὁ ἀστερωπὸς ὀρίζων, αἱ πεφωτισμέναι μαρμάρινα οἰκοδομαὶ της, αἱ εἰς ἀμφιθεάτρου σχῆμα καὶ ἀποτελοῦσαι δεύτερον ἀστερωπὸν ὀρίζοντα, ἡ βαθυτάτη σιγή, τὴν ὁποῖαν διέκοπτον οἱ ψαλμοὶ τῶν ναυτῶν, τὸ πᾶν ἐβύθιζε τὴν ψυχὴν μου εἰς μελαγχολίαν· ἐκοιμήθην εἰς τὸ πλοῖον, ὄνειρευόμενος τὴν κατὰ τὸ 1824 ἔτος μεγαλειότητα τῆς νήσου.

Ἐξύπνησα, ἐζήτησα τὰ ὀγδοήκοντά της πλοῖα· εὔρον ὀκτῶ μόνον, σαθρὰ καὶ ταῦτα· ἐζήτησα τὸν λαόν της· εὔρον τὴν ἀγορὰν ἐρήμην· ἔφυγον λοιπόν, εἶπον πρὸς ἑμαυτόν, ἔφυγον καὶ οἱ ναῦται, καὶ τὰ πλοῖα της,

καὶ εἰς τοὺς ὠκεανούς ὁδοιποροῦντες ὡς ἄλλοτε, θέλουσιν ἐπιστρέψει φέροντες τοὺς θησαυροὺς τῶν δύο ἡμισφαιρίων... ὄχι· δὲν θέλουσιν ἐπιστρέψει· τὰ μὲν πλοῖα κατεκάρησαν εἰς τὸν ὑπὲρ ἐλευθερίας ἀγῶνα· ὁ δὲ λαὸς βαρυνθεὶς νὰ λιμώττη ὀκτῶ ἔτη ἐπὶ βράχων, διεσκεδάσθη περὶ τὴν γῆν.

*Τροχὸς ἄρματος γὰρ οἶα,
Βίωτος τρέχει κυλεσθεῖς. (Ἀνακρέων)*

Μὲ πάλλουσαν καρδίαν εἰσῆλθον εἰς τὸν οἶκον τοῦ Ἰακώβου Τομβάζου ναυάρχου ἀριστεύσαντος τὸ πρῶτον ἔτος· ἀποσυρθεὶς ἀπὸ πολιτικὰς τύρβεις καὶ ιδιωτέων ἄλλοτε μὲ πόσην χαρὰν δὲν μὲ ὑπεδέχετο! Εἰσέρχομαι... ὦ πένθος! βλέπω τὴν χήραν του μαυροφοροῦσαν. — «Ὁ φίλεργος, ὁ πολύνους ναυτικός, ὁ Ἐμμανουὴλ Τομβάζης;...» — («Ἀπέθανε καὶ αὐτός»).

*Τροχὸς ἄρματος γὰρ οἶα,
Βίωτος τρέχει κυλεσθεῖς.*

Ἐπεσκέφθην τὸν Λάζαρον Κουντουριώτην· ἐν μέσῳ τῆς βαθυτάτης σιγῆς τὸ ὠρολόγιον ἔχυνε τοὺς μονοτόνους του κτύπους, καὶ αὐτὸς μεταξὺ ἐφαίνετο ἡ γηραλέα εἰκὼν τῆς φρονήσεως· πόση τοῦ ἀνδρὸς ἡ ἐμβριθεία! Εἰς τὰς ἀρχὰς τῆς ἐπαναστάσεως τὸν εἶδα

δημαγωγόν, ύπισχνούμενον εἰς τὸν λαὸν τὰ πλούτη του, καὶ ρητορεύοντα ἐν ἀγοραῖς· εἰς τοὺς στασιασμοὺς τῆς Ὑδρας τὸν εἶδα καλύπτοντα μὲ τὸ σῶμα του τοὺς ἐχθροὺς του, καὶ ἀπὸ σφαγῆν αὐτοὺς διασώζοντα· εἰς τὴν πτώσιν τοῦ Μεσολογγίου τὸν εἶδα μέγαν ὡς τὴν τότε μεγάλην συμφορὰν τῆς Ἑλλάδος. Ἄν ὁ πρεσβύτης οὗτος κατελίμπανε τότε τὸ πηδάλιον, ἢ Ἑλλάς διελύετο εἰς ναυάγια· καὶ ὅμως ἀπαθῆς πρὸς τὸν ἔρωτα τῆς δυνάμεως, δὲν ἐξῆλθε τῆς νήσου, καίτοι παρὰ τῆς Ἑλλάδος Πρόεδρος καὶ Κυβερνήτης προσκληθεῖς... Εὖρον καὶ αὐτὸν πενθοφοροῦντα καὶ κλαίοντα τοὺς διδύμους θανάτους τῶν υἱῶν του, Ἄνδρέου καὶ Γεωργίου.

*Τροχὸς ἄρματος γὰρ οἶα,
Βίωτος τρέχει κυλεσθεῖς.*

Ἐξερχόμενοι τῆς οἰκίας τοῦ Λαζάρου, διευθύνθη πρὸς τὸν Δημήτριον Βούλγαριν, ὑποστηρίζοντα τὰ μέγιστα τὸν συνταγματικὸν ἀγῶνα· εἰς τὸν οἶκον του εὖρον καὶ τὸν Ἀντώνιον Κριεζῆν, ὅστις περὶ τὰς Πέττσας κατεναυμάχησε μετὰ μιᾶς νηὸς ἑκατὸν δέκα τριῆρεις ὀθωμανικὰς, βραχίων τῆς ναυτικῆς δυνάμεως, ἀγλαίσμα τῆς Ὑδρας καὶ κῦδος Ἀχαιῶν. «Ποῦ τῆς Ὑδρας οἱ ἥρωες;», ἠρώτησα· «οἱ Ἀλέξανδροι, καὶ Ἀντώνιοι Ραφαήλ, οἱ Παναγιῶται, οἱ Σαχίναι, οἱ

Ζάκαι, οἱ Πινῶτζαι; ποῦ ὁ ἀείμνηστος Τζαμαδός; ποῦ οἱ Πιπῖνοι, οἱ Πολίται, οἱ Μαρίναι, οἱ Θεοχάραι, οἱ Τζαπέλαι, οἱ Ρομβότζαι, οἱ Βοῦται, οἱ Βατικιῶται;»

*Τροχὸς ἄρματος γὰρ οἶα,
Βίωτος τρέχει κυλεσθεῖς.*

Ἐμβαίνων εἰς τὸ πλοῖον, ἀπήντησα τὸν δημοτικὸν Σαχτούρην εἰς τὴν ἔρημον ἀκτὴν· ὠμίλει μετὰ ναυτῶν ἀπλῶν ὁ νικητῆς τῆς Σάμου, ὁ τυχηρὸς Τιμόθεος τῆς Ὑδρας· φεύγων ἀπὸ τὸν λιμένα, εἶδα ἐκ τῆς νηὸς τὰ μαρμάρια δώματα τοῦ νέου Θεμιστοκλέους ἡμῶν· τὰ ἐχαιρέτησα, σείων δις καὶ τρίς τὸν πῖλον μου, καὶ τὴν τύχην ἐμακάρισα τὴν γεννήσασάν με σύγχρονον καὶ συμπολίτην τοῦ Μιαοῦλου.

ΕΠΙΣΤΟΛΗ ΝΖ'.

Ἄς αὐτός.

Ἐκ Σαλαμῖνος, 28 Ἰανουαρίου.

—Διαβάτα, τί βλέπεις; —Βλέπω τὴν θάλασσαν τῆς Σαλαμῖνος, τὴν μικρὰν εἰς τὴν ὄρασιν, καὶ τὴν μεγάλ-

λην εἰς τὴν φαντασίαν· βλέπω τὴν βασίλισσαν τῶν θαλασσῶν, ἣτις εἶδε τὰς χιλιάς μεγάλας τριήρεις τοῦ Ξέρξου, φευγούσας τὸν ἀθηναϊκὸν στολισκόν.

Εἰς τὰς ἀβύσσους τῆς ἀδύνατον νὰ μὴ διαμένωσιν ἔτι θώρακες καὶ θυρεοὶ καὶ λόγχαι καὶ περικεφαλαῖαι περσικαί, ναυάγια τῆς ναυμαχίας ἐκείνης.

Ἴδου τὸ βουνόν, ἐπὶ τοῦ ὁποίου εἰς ἀργυροῦν θρόνον καθήμενος ἔβλεπεν ὑπὸ πόδας τὴν Ἑλλάδα ὁ ἀγέρωχος βασιλεὺς τῆς Ἀσίας· ἐξαίφνης τὸ σύνθημα τῆς μάχης ἐδόθη, καὶ ὁ βασιλεὺς τῶν χιλιῶν τριηρῶν εἰς μονόξυλον ἄγνωστος διεσώθη.

*Ξέρξης δ' ἀνώμωξε κακῶν ὁρῶν τὸ βάθος,
Ρήξας δὲ πέπλους, κανακωκύσας λιγὴ
Ἦῖξ' ἀκόσμῳ ξὺν φυγῇ... (Αἰσχύλ.)*

Ἴδου τί βλέπω· ἰδου τί ἐνθυμοῦμαι, συνοδοιπόρε ξένε. — Διαβάτα! στρέψε τὰ ὄμματα πρὸς ταύτην τὴν ἄσημον πέτραν· καλύπτει τὰ ὀσῆα τοῦ μεγαλυτέρου Ἑλληνοῦ τῶν παρόντων χρόνων. Εἶναι δύο Σαλαμίνες, ἀρχαία καὶ νέα· εἰς τὴν νέαν δὸς δάκρυα· ὁ τάφος οὗτος περικλείει τὸν μέγαν Καραϊσκόν.

Καὶ τὰ ὄμματα προσηλώσας πρὸς τὸν τάφον, ἔμεινα σιωπηλὸς καὶ σύννους, ἐνθυμούμενος τὴν Ἑλλάδα τοῦ ἀγῶνος· ἐνθυμούμενος τὰς θαυματουργικὰς τῆς ἐκστρατείας, καθ' ἃς ἄσιτοι, ἀσάνδαλοι καὶ τετραυ-

ματισμένοι Ἑλληνες, διέτρεχον τοὺς παγετοὺς κατὰ μυριάδων ἑκατοντάδες.

Ἦτον ἐσπέρα, καὶ ὁ ἥλιος τῆς Ἑλλάδος ἀπὸ τὰ ὄρη κατέβαινε· ὁ ἀθάνατος οὗτος μάρτυς τόσων δεινῶν τῆς, καὶ τόσης δόξης τῆς!

Καὶ ὁ ἄγνωστος συνδιαβάτης ἔφερε χιτῶνα ἑλληνικὸν πολύτιμον εἰς ἐμέ, ὡς διακρίνοντα τὸν Ἑλληνα τὸν πολυτάραχον καὶ πνευματώδη τοῦτον ἄνδρα τῆς Μεσογείου.

Ἐγνώρισας, εἶπον, τὸν Καραϊσκόν; — Ὑπῆρξα γραμματεὺς του. — Εἰς ποίαν ἐκστρατείαν; — Εἰς τὴν μεγάλην. — Ἦσο εἰς τὰς τελευταίας του στιγμὰς; — Ἀνεσήκωσα τὴν μεγάλην του κεφαλὴν, καὶ τὰ βλέφαρά του ἔκλεισα.

Καὶ ν' ἀκούσω ἐπεθύμησα τὰ τῆς μεγάλης ἐκστρατείας. — Μὲ ζητεῖς, ξένε! δυσχερὲς ἔργον· βλέπεις τὰ τρέχοντα μελανὰ κύματα; τοιαῦται καὶ αἱ ἐνθυμήσεις μου, μαῦραι καὶ ἄτακτοι. Καὶ στηρίζας τὸ μέτωπόν του εἰς τὴν χεῖρα, ὡς ἀνὴρ ἀνακαλῶν μακρυνὰ παρελθόντα, ἤρξατο τεράστια νὰ διηγῆται.

Ἦ ἐσπέρα εἶχε προβῆ, καὶ ἡ φαντασία μου πεπληγμένη ἀπὸ διηγήσεις πολεμικὰς, ἔβλεπε ξίφη, προμαχῶνας καὶ ἄρματολικὰς ἐνδυμασίας. «Φαίνεσαι σύννους πρὸς ἐμέ», εἶπεν ἐκεῖνος.

Καὶ γονυπετήσας πρὸς τὸν τάφον τοῦ ἥρωος, ἔκραξα ἐγώ:

«Στέκεις ακίνητος, άνεμοστρόβιλε, ό σαλεύσας έκ θεμελίων τήν όθωμανικήν δυναστείαν! είς τρεΐς όργυιάς γῆς έκλείσθης σύ ό άπεριόριστος τόν νοῦν και τās επιθυμίας».

«Σου ζώντος, ή Έλλάς δέν είχε χείρα κενήν διά νά λάβη τόν ζωγραφικόν κάλαμον, και τήν εικόνα σου νά υποκλέψη· άλλ' ή εικών σου μένει έτι ζώσα, και πλήρεις τῆς μεγαλοφυΐας σου ήμείς ένθυμούμεθα και τά σπιθοβόλα σου όμματα, και τήν χλωμήν όψιν σου, και τά άτημέλητα ένδύματά σου· σ' ένθυμούμεθα ρήτορα του στρατου άλλοτε και του όχλου άπεριποίητον, και άλλοτε στρατηγόν, καθημένον επί τών παγετών του Παρνασσου σύννουν και μελετώντα νίκας και μονοκρατορίας».

«Η νεοσύστατος Βασιλεία, τῆς όποίας τόν πρωτόν στύλον έπαγίωσε τó αίμα σου, εύγνώμων προς τήν σκιάν σου, υίόν της παρέλαβε τόν υίόν σου· άλλά πόσον θέλει χαροποιήσει τήν γενεάν του άγώνος, ύψούσα τόν μαρμάρινον άνδριάντα σου!»

«Α! όταν, Καραΐσκε, σ' επανιδώμεν είς τās πόλεις μαρμάρινον και κολοσσαϊον με τήν όρεινήν χλαμύδα σου, με τήν άρματολικήν σου ένδυμασίαν, περιζωσμένον τήν δαμάσκηνον μάχαιραν, από χιλιάδας πόσας φωνών θέλεις χαιρετηθεΐ Σωτήρ και Μεγαλομάρτυς! Έξέλθετε τότε, στρατιώται του, και τó ειρηνικόν άροτρον άποτιθέμενοι, ύψώσατε τόν

τράχηλον, και χαιρετήσατε τόν άναστηθέντα στρατηγόν».

«Επεθύμουν, άθάνατε Καραΐσκε! μνημείον σου νά ύψουτο είς τά σύνορα τῆς Έλλάδος· ή πέτρα του τάφου σου προμαχών τών όρίων της· και άν ποτε ειρηνικούς ήμās έχθορι κατετάραττον, τó φάσμα σου, του μνήματος έξερχόμενον, ήθελε καθέξει τήν όρμήν αυτών· εμπρός των ήθελε φαίνεσθαι ό ήμικεκαυμένος είς τήν πυράν τών πολέμων γέρων χιτών σου, του όποιου αί τροπαιοῦχοι ποδιαί τοσάκις έπαιξαν με τούς άέρας του Διστόμου και τῆς Αραχώβης. Είς τήν επικήδειόν σου όψιν Αλβανοί, Γέγαι, Τουρκομάνοι, Τοξίδαι και Βοσνάκαι ήθελον ρίπτει τά όπλα, και γονυπετεΐ προς τήν φρικαλέαν σκιάν σου, ώ άρειμάνιε στρατηγέ!»

ΕΠΙΣΤΟΛΗ ΝΗ'.

Ό αυτός.

4 Φεβρουαρίου.

Τῆς θαλάσσης ό ψιθυρισμός είθε νά σε φέρη τόν άποχαιρετισμόν μου, ώ Έλλάς! Σε αφήνω· πνέει ό άνεμος, και τó πλοϊον μου λυτροῦται από τούς άμετρή-

τους κόλπους σου, ἀπὸ τὰ χαρίεντα ἀκρωτήριά σου, καὶ εἰς τὴν μεγάλην θάλασσαν ρίπτεται...

Τρέχει τρέχει, καὶ οἱ δελφίνες εἰς μάτην ζητοῦσι νὰ τὸ φθάσωσι. Καθήμενος εἰς τὴν πρύμνην, βλέπω πρὸ πολλοῦ τοὺς ὑδραύλακας, τοὺς ὁποίους ὀπίσω μου ἐγχαράττει...

Σὲ βλέπω νῆσος ἔνδοξος τῶν Ψαρῶν, προπύλαιον ναυτικὸν τῆς Ἑλλάδος, ἐλευθερίας προμαχῶν, ὅστις καὶ πίπτων, ἀπεθανάτισας τοὺς πολεμιστάς σου. Σὲ βλέπω φιλότεχνος καὶ πολυέμπορος Χίος, ἥτις φέρεις αἱματωμένον τὸν ἀνθῶδη στέφανόν σου! Καὶ σεῖς Κυδωνία καὶ Σμύρνη, φώτων ἐστία ἄλλοτε, χαίρετε! Χαῖρε γηραιά Ἰωνία, πατρίς τοῦ μεγάλου τυφλοῦ γέροντος!

Ἡ Ἐρεσσὸς ἐκεῖ κεῖται, ὅπου κλέψας τὸ οὐράνιον πῦρ καὶ Προμηθεὺς νέος, ὁ γενναῖος Δημήτριος Παπανικολῆς, ἔκαυσε πρῶτος τὸ κατὰ πρῶτον καὸν ὀθωμανικὸν δίκροτον. Βλέπετε μακρὰν ἐκεῖ; Εἰς τὸν ὄρμον τῆς Χίου κατὰ τὴν 7 Ἰουνίου τοῦ Β' ἔτους τῆς παλιγγενεσίας ἡμῶν Κωνσταντῖνος ὁ Κανάρης ἐπυρπόλησε τὴν τουρκικὴν στολαρχίδα, ἐκ τῆς ὁποίας ἐπεσεν εἰς τὴν λέμβον του, ἐμῶν λεκάνας αἵματος, ὁ ὠμότατος στόλαρχος Ἀληζαδές, ὁ δῆμιος ἐκεῖνος τῆς Χίου...

Ἐκεῖ ἔγινεν ἡ περιβόητος ναυμαχία τοῦ Ἄθωνος, καθ' ἣν ὁ Νέλσων τῆς Ἑλλάδος, Ἀνδρέας ὁ Μικαίου-

λης μετὰ τοῦ Γεωργίου Σαχτούρου, τοῦ Κυριάκου Σκουρτοῦ, τοῦ Ἐλευθερίου Ραφαήλ, τοῦ Θεοδώρου Γκιώνου καὶ Γκίκα Κοσμά, μεθ' ἑξ πλοιαρίων λέγω, ἐπολέμησε κατὰ συστάδην μάχην καθ' ὄλων τῶν ναυτικῶν δυνάμεων τῆς Τουρκίας.

Ἐκεῖ συνεκροτήθησαν ἡ εἰς τὰ Ψαρά, καὶ ἡ κατὰ τὴν Κῶ, καὶ ἡ κατὰ τὴν Κάλυμνον, καὶ ἡ κατὰ τὴν Ἰκαρίαν, καὶ ἡ κατὰ τὴν Λέσβον ναυμαχίαι κατὰ τῶν βυζαντινῶν, αἰγυπτιακῶν καὶ ἀφρικανικῶν στόλων ναυμαχίαι, καθ' ἃς ἡ Ὑδρα μετὰ τῆς πατρίδος τῶν Βοτασῶν, καὶ μετὰ τῆς νήσου Ψαρῶν διέσωσαν τὴν Ἑλλάδα, καὶ δόξαν ἀπέκτησαν ἀθάνατον... Ἴδου ἡ Σάμος. Σήμερον ἀσπαίρει εἰς τοὺς ὄνυχας τοῦ ἱέρακος, ἡ ἐγκαταλελειμμένη καὶ ὀρφανὴ ὄρνις ἀνοίγει τὰ πτερὰ της, καὶ ζητεῖ ματαίως τὰ μικρά της νὰ κρύψῃ· δέξει τὰ δάκρυά μου, ὦ νῆσος! ἥτις καὶ ἄλλοτε δι' ὄπλων ἡρωϊκῶν ὑπεράσπισας τὴν ἐλευθερίαν σου, καὶ σήμερον πάλιν διὰ λογομαχίας ἡρωϊκῆς. Ἄλλ' ἀνεμοζάλη ἔρχεται· τὰ κύματα ὑψοῦνται, ὡς λέοντες σαλεύοντες τὴν χαίτην των, καὶ ὁ ἥλιος θολὸς καταβαίνει τὸν ὀρίζοντα. Θεέ! φρικαλέον στοιχεῖον ἡ θάλασσα!...

(Τὴν 24 Φεβρουαρίου)

Ἡραιώθησαν τὰ νέφη· εἰσίγασαν οἱ ἄνεμοι· μόνη διεφύλαττεν ἡ θάλασσα σπασμούς ἔτι τῆς ὀργῆς της.

Τὸ πλοῖον μετὰ πολλοὺς κινδύνους ἐλιμενίσθη· πηδῆσας ἔξω, ἠσπάσθη τὸ φιλόξενον παράλιον.

«Ποῦ εἴμεθα;», ἠρώτησα τὸν ναύκληρον. — «Εἰς τὸ Οἴτυλον, εἰς τὸ Λιμένιον», ἀπεκρίνατο. — «Πῶς ἡ ξηρὰ κοιλάς αὐτή, πῶς οἱ λευκοὶ οὔτοι βράχοι, πῶς αὐτὰ τὰ φαλακρὰ ὄρη, ἡ πατρὶς τῶν Μαυρομιχαλῶν;» «Ἡ πατρὶς των», ἐπανελάβεν ἐκεῖνος, «καὶ αὐτὸς ὁ ἀπέχων τοῦ αἰγιαλοῦ τριάκοντά που βήματα πύργος, καὶ αὐτὰ τὰ ἐπὶ τῶν σκοπέλων ὑψωμένα δώματα, εἶναι τὸ φρούριον καὶ ὁ οἶκος των». — «Αἱ πέριξ δὲ αὐταὶ ὀλιγάριθμοι καλύβαι;» — «Κατοικίαι συγγενῶν του».

Ἦτον δειλινόν, καὶ ἡμέρα Σαββάτου· τὸ σήμαντρον τοῦ Ἁγίου Σώζοντος ναοῦ πλησίον ἐσήμαινε, καὶ προσεκάλει τοὺς εὐσεβεῖς εἰς τὸν ἑσπερινόν· ἀπὸ τὸν οἶκον τῶν Μαυρομιχαλῶν γερόντισσα ὑψηλὴ ἐξῆλθε, καὶ διευθύνετο πρὸς τὸν ἦχον τοῦ σημάντρου· «ἡ ὀγδοηκονταετῆς αὐτῆ γυνή», μὲ εἶπεν ὁ ναύκληρός μου, «εἶναι ἡ μήτηρ τοῦ Πέτρου Μαυρομιχάλου, Ἁμαζῶν, ἣτις ἠγειρε τὴν Σπάρτην κατὰ τοῦ Καποδιστρίου».

Διευθύνθη πρὸς τὸν οἶκον τῶν Μαυρομιχαλῶν ἄσμα βρέφους ἔθελξε τὴν ἀκοήν μου· «τὸ κοράσιον τοῦτο», εἶπεν ὁ συνοδοιπότης μου, «εἶναι τὸ θυγάτριον τοῦ Κωνσταντίνου Μαυρομιχάλου».

Εἰσῆλθον ὁ γέρων ἠγεμὼν ἐδείπνα περὶ τὴν δύσιν

τοῦ ἡλίου, καὶ ἡ θυγάτηρ τοῦ μάρτυρος Κυριακούλου, Ἄντιγόνη νέα, περιέθαλπε τὸν πρεσβύτερον. Ἰδὼν με, καὶ ἀσπασθεὶς με φιλοφρόνων· «κἀθημαι εἰς τὴν τράπεζαν μόνος», μὲ εἶπε· «δὲν ἤμουν ὅμως στέλεχος ξηρὸν πρὶν ὁ πέλεκυς τοῦ θανάτου δρέψη τοὺς κλώνους μου· δὲν ἐκαθήμην ἄλλοτε εἰς τὴν τράπεζαν μόνος· ἐδῶ συνεκάθητο ὁ Κυριακούλης, ἐκεῖ ὁ φίλτατος Κωνσταντῖνος, παρέκει οἱ τρεῖς υἱοὶ μου, Ἡλίας, Γεώργιος καὶ Ἰωάννης, καὶ ὅτε τὸ σήμαντρον τοῦ δειλινοῦ ἐλάλει, πεντακόσιοι στρατιῶται ἤρχοντο νὰ συμμερισθῶσι τὸν ἄρτον καὶ τὸν ζωμόν μου».

Ἐκεῖθεν ἐλιμενίσθη περὶ μέσας νύκτας εἰς τὸ Γύθειον, ναύσταθμον τῆς παλαιᾶς Σπάρτης, καὶ περὶ φωνὰς ἀλεκτρούνος εἰς τὸν κόλπον τῶν Τρινήσων· τὴν αὐγὴν, διευθυνόμενος πρὸς τὰ ἐρείπια τῆς Σπάρτης, ἀνέβην πεδιάδα δενδρόφυτον, δι' ἧς κατέβαινε ροδοδαφνοστεφῆς καὶ καλαμῶθριξ ὁ Εὐρώτας, δεξιόθεν ἔχων τὸν Ταύγετον, καὶ κατ' ἀριστερὰν τὰ Λακωνικὰ ὄρη. Περὶ τὸ λυκαυγὲς ἔφθασα εἰς τὰς Ἀμύκλας, διακρίνων ἐκεῖθεν τὸ παλαιὸν τῆς Ἰθώμης τεῖχος. Διέβην ἀκόμη περὶ μίαν καὶ ἡμίσειαν ὥραν γῆν ὠραίαν καὶ πλουσίαν, καὶ ἡ σελήνη λαμπρῶς ἀνατείλεσα, μ' ἔφεγγε ἐπὶ τῶν σιωπηλῶν μνημείων τῆς Σπάρτης. Ἡ Ἀκρόπολις πρὸς γεώλοφον· ἐγγὺς τῆς τὸ θέατρον, κυκλώπειον ἔργον· κατάντικρυ τοῦ θεάτρου τὸ κενοτάφιον τοῦ Λεωνίδου· ἐντεῦθεν τὰ συσ-

σίτια· ἐκεῖθεν οἱ ρογμοὶ τοῦ Καιάδου, μακρόθεν τὸ Μενελαῖον καὶ ὁ Κνακίων... ὦ ἐνθυμήσεις μεγάλα! ὦ φύσις γιγαντιαία! ὦ σκηνὴ μεγαλοπρεπής!... Εἶχον ἤδη ἀπομακρύνει τὰ ποίμνιά των οἱ βοσκοί, καὶ τὸ βλέμμα δὲν διέκρινε καμμίαν κίνησιν εἰς τὴν ἔρημον καὶ λευκὴν πεδιάδα· μακρόθεν μόνον ὠλόζυζον λύκοι, καὶ θῶες, καὶ φωλάδες ἄρκτοι. Καθήσας ἐπὶ στήλης τεθραυσμένης, καὶ τὸ μέτωπόν μου στηρίζας εἰς τὴν χεῖρα, «Ἐδῶ», ἔκραξα, «ἐδῶ ἐβασίλευσαν ἄλλοτε οἱ μονοκράτορες τῆς Ἑλλάδος· ἐδῶ ἡ παραδοξοτέρα νομοθεσία τοῦ κόσμου ἀπεθέωσε τοὺς παραδοξοτέρους ἄνδρας· ἐντεῦθεν ἡ πατρὶς τοῦ καθαρωτέρου πατριωτισμοῦ ὕψωσε μέτωπον ἀντίπαλον πρὸς τὰς Ἀθήνας καὶ ἡ ἀρετὴ ἐντεῦθεν ἀντεπάλευσε κατὰ τῆς εὐφυΐας· ἀπὸ ταύτας τὰς τεθραυσμένας στοὰς ἐξῆλθεν ὁ ἀθάνατος τοῦ Λεωνίδου στρατός· δι' αὐτῶν τῶν θυρῶν εἰσῆλθον τὰ τῆς Ἀσίας λάφυρα, καὶ τροπαιοῦχος ὁ Ἀγησίλαος· ἐδῶ γυνὴ θανατηφόρον πέτραν ἔθεσε κατὰ προδότου ἀνδρός· ἐκεῖ μήτηρ μὲ ἄδακρυ ὄμμα ἤκουσε θάνατον υἱοῦ ὑπὲρ πατρίδος πεσόντος· καὶ σήμερον τί διαμένει; Ἐκ τοσαύτης δυνάμεως καὶ δόξης ἐνθύμησὶς τις σκοτεινὴ καὶ ματαία· ἡ ἐρημία τῶν μνημάτων διεδέχθη τὴν τύρβην τῶν ἀγορῶν· τὰ λιμναῖα ὕδατα κατεκάλυψαν τὰς ἀγυῖας, καὶ εἰς τὸν τεθραυσμένον ὀβελίσκον ὁ διαβάτης δένει τὸν ἵππον του. Ποίους κλαυθμοὺς δὲν ἀφῆκας, ὦ πόλις τῶν με-

γάλων ἐνθυμήσεων! ὅταν ὑπὸ τὸν μακεδονικὸν πέλεκυν κατὰ πρῶτον ἔπεσας. Εὐρώτα! Εὐρώτα! ποῖα τὰ ἐρείπια τὰ εἰς τὰς ἐρήμους σου ὄχθας διεσκεδασμένα; Οἱ καλαμῶνες σου πλέον δὲν ψιθυρίζουσι τὴν ἠχὴ τῶν τυρταϊκῶν ἀσμάτων, καὶ εἰς τὰ στολισμένα τὸ πάλαι ὕδατά σου ἀπὸ ἀργυροπτέρους κύκνους, αἱ παρθένοι τῆς Σπάρτης δὲν λούουσι πλέον πόδας κεκονιαμένους ἀπὸ ἔνδοξον παλαιστραν».

Τὴν αὐγὴν ἐξηκολούθησα τὴν ὁδοιπορίαν μου, καὶ ἡμέρας ὀκτῶ διέβην γῆν πλήρη ἀρχαιοτήτων.

ΕΠΙΣΤΟΛΗ ΝΘ'.

Ὁ αὐτός.

10 Μαρτίου, ἐκ Λειβαδίας.

Ποιητικὴ καὶ χαρίεσσα ἡ θεὰ τῶν σημερινῶν τῆς Ἑλλάδος ἀρχαιοτήτων· βλέπεις τοὺς θεοὺς καὶ τὰς θεὰς εἰς τὰ χόρτα καθημένους ὡς ἐπὶ τοῦ Κρόνου καὶ τῆς Ρέας ἄλλοτε, καὶ πολλάκις ἀπαντᾷ ἡ φαντασία παίγνια κομψά, γεννήματα συμπτώσεων· τὸ κλῆμα καὶ ὁ κισσὸς ἐδῶ στολίζουσι τοὺς κροτάφους τοῦ Βάκχου, καὶ τὸ ρόδον τὸ καλλίφυλλον στέφει τοὺς καλοὺς ἰούλους τοῦ Ἐρωτος. Ἐκεῖ εἰς τοὺς κόλπους

τῆς Ἀθηνᾶς ἢ γλαυξ κτίζει τὴν φωλεάν της. Τῶν Ἐρώτων ἐδῶθεν ἢ θεὰ φέρει τὸ μέτωπόν της κεκαυμένον, ἀπὸ τὴν πυρὰν τῶν πολέμων, καὶ ὁ Ἄρης, κατὰ τὸν μῦθον ἐξυβρισμένην ἔχει τὴν Ἀφροδίτην. Ἄδωνις ἐκεῖθεν τραυματίας ἀπὸ τὸν πανδαμάτορα χρόνον φαίνεται, πλὴν τὸ κάλλος τῆς σαρκὸς του ἔτι διατηρῶν.

*Ἄγριον ἄγριον ἔλκος ἔχει κατὰ μηρὸν Ἄδωνις.
(Βίων)*

Ἔλαβε τοὺς ἀσπασμούς μου καὶ ἡ Μεγαρίς, ἡ μήτηρ τοῦ ποιητοῦ Θεόγνιδος, τοῦ φιλοσόφου Στίλπωνος καὶ τοῦ γεωμέτρου Εὐκλείδου· εἶδον τὴν Ἀκρόπολιν της, τὸ πάλαι Καρίαν καλουμένην, τῆς ὁποίας τὰ μνημεῖα φαίνονται ἀπὸ κογχίτην λίθον πεποιημένα· ἀνέβην εἰς τὸ Γεράνειον ὄρος της· εἶδον τὸ περίφημον στένωμα, ὅθεν ὁ κακοποιὸς Σκίρων ἐκρήμιζε τοὺς ὄδοιπόρους εἰς τὴν θάλασσαν· εἶδον τὸ ὕψος, ὅθεν ἡ δυστυχὴς Ἰνώ ἔπεσεν εἰς τὸ πέλαγος. Ἀλλὰ μία ἐνθύμησις μόνη κατέσχευ ἀποκλειστικῶς τὴν φαντασίαν μου εἰς αὐτὴν τὴν γῆν, ὁ συνταγματικὸς λέγω τῆς Ἑλλάδος ἀγὼν· ἐπεσκέφθην τὸν οἶκον ἐκεῖνον, ὅπου ἐκάθητο πρὸ ἐτῶν ὀλίγων ὁ ἔθνικὸς καὶ πολύνους ἄνθρωπος τῆς νέας Ἑλλάδος, ὅστις ἄνευ χρημάτων καὶ στρατῶν ἐδυνήθη νὰ συγκεντρώσῃ ὅλας τὰς θελήσεις καὶ ὅλας τὰς φιλοτι-

μίας, καὶ εἰς τὴν Πελοπόννησον ἐπιπίπτων, ἀπεδίωξε τὴν κερκυραϊκὴν φυλὴν τῶν τυράννων. Κεκρυμμένος κρατῆρ ὁ ἔξωθεν φαινόμενος ψυχρὸς οὗτος λίθος, πόσον ἐφάνη κολοσσαῖος ἐμπρὸς ἀνθρωπαρίων τινῶν μικροφιλοτίμων καὶ ἀναιδῶς ἀπατεῶνων! Φαινόμενος ὅτι κινεῖται ὑπ' ὄλων, καὶ κινῶν ὄλους, ἀπαθὴς, καὶ πάθη φλογερά ἐμπνέων, δημαγωγὸς τοῦ λαοῦ, τῶν στρατευμάτων καὶ τῶν ἀριστοκρατῶν, πολίτης, στρατιώτης καὶ στρατηγός, τοιοῦτος ὑπῆρξεν ὁ τότε Θρασύβουλος τῆς νέας Ἑλλάδος... Εἶδον τὸν οἶκον, εἰς τὸν ὁποῖον δαφνοστόλιστον καὶ μετὰ χειροκροτήσεων ἔφερον ὁ Μεγαρικὸς στρατὸς τὸν Εἰρηναῖον Οὐρσιον· ἡ ἡμέρα αὕτη ἀντήμειψε βεβαίως τὸν ὑπὲρ Ἑλλάδος ἔτη πολλὰ μοχθήσαντα Γερμανὸν φιλόσοφον.

Διῆλθον τὴν Βοιωτίαν, ὅπου ὁ ἐκ Φοινίκης Κάδμος ἔφερε τὸ ἀλφάβητον. Γόνιμος ἢ φαντασία καὶ πλαστοουργικὴ κόσμων! Πλησιάζουσα πρὸς τὰς Θήβας ἡ φαντασία μου, ἐνθυμήθη κατ' ἀρχὰς τὴν ἐπὶ τῶν ὀμηρικῶν αἰῶνων πολιορκίαν της, καὶ τοὺς Ἑπτὰ ἐπὶ Θήβας.

*Ἄνδρες γὰρ ἑπτὰ θούριοι λοχαγέται
Ταυροσφαγοῦντες ἐς μελάνδετον σάκος.
Καὶ θιγγάνοντες χερσὶ ταυρείου φόνου*

*Ἐροκομότησαν λαπάξιν ἄστῃ Καδμείων βίᾳ.
(Αἰσχύλ.)*

Καταβᾶσα ἡ φαντασία μου εἰς τοὺς πεφωτισμένους αἰῶνας τῆς Ἑλλάδος, ἐνθυμήθη τὸν Πίνδαρον, τὸν ψάλτην ἐκείνον τῶν Θηβῶν, ὅτε δαφνοστόλιστος εἰς τὰ Ὀλύμπια ἔκρουε τὴν λύραν τοῦ πρὸς δόξαν τῶν τροπαιούχων ἀθλητῶν· εὐχήθη δὲ τὴν πατρίδα μου ἐκ καρδίας ν' ἀνακτήσῃ τοὺς ἐνδόξους ἐκείνους ἀγῶνας τῆς παλαιᾶς Ἑλλάδος, οἵτινες ἔβαλλον εἰς κίνησιν ὅλας τὰς φιλοτιμίας, καὶ τοὺς Θουκυδίδας, καὶ τοὺς Πινδάρους, καὶ τοὺς Πολυγνώτους, καὶ Πραξιτέλεις ἐγέννων· εἰς τὸ εὐφυές καὶ φιλότιμον ἔθνος τῶν Ἑλλήνων, γέρας πόσον ζηλοτώτερον τῆς ἰπποτικῆς ταινίας ἤθελεν εἶσθαι κλάδος ἐλαίας, διδόμενος ἐνώπιον τεσσαράκοντα χιλιάδων θεατῶν! Διασχίσας τραχεῖαν χώραν τῆς Βοιωτίας, εἶδον τὴν Ἄσκληρον, πατρίδα τοῦ Ἡσιόδου, καὶ ἀνακαλέσας εἰς τὴν μνήμην μου τὴν ὠραίαν Θεογονίαν του, καὶ τὴν χαριεστάτην θεολογίαν τῆς Ἑλλάδος, φεῦ! ἔκραξα, ἐκολοβώθη τῶν ἀνθρώπων ἡ ποίησις, ἀφ' οὗ κατεστράφη τῶν Ἑλλήνων ἡ θεολογία· ἀνέβην εἰς τὸ πρῶτον ὄρος τῆς Βοιωτίας, εἰς τὸν θεῖον Ἐλικῶνα· πλὴν εἰς τὰ ἱερά του ἄλση δὲν εἶδα τὸν Ἀπόλλωνα χρυσόκομον καὶ μεροδοάκτυλον χεῖρα κρούοντα τὴν ἐλεφάντινον λύραν του· ἔλαφοι, καὶ δορκάδες, καὶ κάπροι τὸν κατῶκον. Εἰς τὰς Πλαταιάς, τὰ νῦν Κόκλα καλουμένας, εἶδον, ἡσπᾶσθην τοὺς τάφους καὶ τὰ τρόπαια τῶν ἐν Πλαταιαῖς ἡρώων τῶν νικησάντων τριακοσίας χιλιάδας

Περσῶν, καὶ τὴν ἱεράν Ἑλλάδα καὶ αὔθις ἐθαύμασα, τὴν καὶ εἰς τοὺς παλαιούς καὶ εἰς τοὺς νέους αἰῶνας νικήτριαν τῆς Ἀσίας. Εἰς τὰ Λεῦκτρα, ὅπου ἡ κατὰ Λακεδαιμονίων συνεκροτήθη μάχη τοῦ Ἐπαμεινώνδου, σιωπηλὸς ἐκάθησα, καὶ τὴν παλαιὰν Ἑλλάδα ἐνθυμούμενος τὴν σπαραττομένην ἀπὸ ἐμφυλίου πολέμου, ἐδόξασα τὴν πρόνοιαν τῶν ἐθνῶν, τὴν συγκεντρώσασαν σήμερον ὑπὸ Βασιλέα τὰς διαφόρους εὐφυεῖς φυλάς τῆς ἀναγεννωμένης Ἑλλάδος... Ὡ ἀστασία τῶν ἐπιγείων! ὦ αἰῶνων φορὰ συσσωρεύσασα εἰς τὴν Ἑλλάδα γενεὰς ἐπὶ γενεῶν, μνήμας ἐπὶ μνημῶν, τρόπαια ἐπὶ τροπαιῶν καὶ θρησκείας ἐπὶ θρησκειῶν. Εἰς τὴν Αὐλίδα ἐκάθησα εἰς τὸ μέρος, ὅπου ἔστησε τὰς σκηνάς του ὁ Ἀγαμέμνων, καὶ εἶδα τὰ ἐρείπια τοῦ βωμοῦ, ὅπου ἐζήτησε νὰ θυσιάσῃ τὴν Ἰφιγένειάν του, καὶ ἔπιον τὸ ὕδωρ τῆς βρύσεως, ἐκ τῆς ὁποίας ἔπιον οἱ Ἀχαιοὶ του. Εἰς τὰς Θήβας, εἰς τὰ ἐρείπια τοῦ ναοῦ τοῦ Ἰσμηνίου Ἀπόλλωνος, ὅπου ἄλλοτε ἴστατο ἀνδριάς τις τοῦ Φειδίου, καὶ εἶδωλα ἐκ κέδρου πεποιημένα, καὶ τρίποδες χρυσοῦ τοῦ Κροίσου, κεῖνται σήμερον ἐρείπια τοῦ ναοῦ τοῦ Εὐαγγελιστοῦ Ἀποστόλου Λουκᾶ· ἐντὸς τοῦ ναοῦ σώζεται ὁ τάφος του ἀπὸ λευκὸν μάρμαρον εἰς εἶδος σκάφης πεποιημένος· ἐντὸς τοῦ ναοῦ τούτου ἐτάφη, ἀφ' οὗ συνέγραψε τὸ Εὐαγγέλιόν του, καὶ τὰς τρεῖς εἰκόνας τῆς Παναγίας ἐζωγράφισε· ὡς νὰ ἐπέπρωτο αἱ δόξαι ὅλαι νὰ

συγκεντρωθῶσιν εἰς τὴν Ἑλλάδα, καὶ αὐτὴ ἔτι ἡ δόξα τῆς διακηρύξεως τοῦ Χριστιανισμοῦ!

Διῆλθον τὴν Φωκίδα· εἶδα τοὺς Δελφοὺς τῆς εἰς τὴν ὑπώρειαν τοῦ Παρνασσοῦ τῆς· εἶναι οἱ Δελφοὶ σήμερον χωρίον τι μικρόν, κείμενον εἰς τόπον κρημνώδη. Θεέ!... εἰς αὐτὸ τὸ πτωχότατον σήμερον χωρίδιον ἦσαν ἄλλοτε οἱ θησαυροὶ ὅλης τῆς Ἑλλάδος. Διὰ τὸν ἀκούσωσιν ἐκεῖ τὸν χρησιμοδότην Ἀπόλλωνα καὶ τὴν θεόπνευστον Πυθίαν του, ἔρρεεν ἡ Ἑλλάς ὅλη, καὶ ἡ Ἰωνία, καὶ κατόπιν των ἤρχοντο οἱ χρυσοὶ τρίποδες, καὶ οἱ ἀργυροὶ πίθοι, καὶ τὰ ἐλεφάντινα εἶδωλα, καὶ οἱ πολυτελεῖς λίθοι, ἀναθήματα βασιλέων καὶ λαῶν. Πλησιάσας εἰς τὸ μέρος, ὅπου ἄλλοτε ἦτον τὸ μαντεῖον, πλησιάσας, λέγω, εἰς αὐτὸ τὸ ἀγχιβαθὲς καὶ στενόστομον ἄντρον, ἐπὶ τοῦ στόματος τοῦ ὀπίου ἐκάθητο ἡ Πυθία ἐπὶ τρίποδος ἐν μέσῳ ἀτμῶν καὶ πνευμάτων προφητικῶν, καὶ ἀνακαλῶν εἰς ἐμαυτὸν τοὺς παλαιούς χρόνους, «Πυθία!», ἔκραξα, «Πυθία! ἐλθέ, ὠχρομέτωπος, ἀφρίζουσα, μὲ ὀφθαλμοὺς ἀποπλανημένους καὶ πλήρης ἔτι τοῦ κατέχοντός σε πνεύματος· ἐλθέ καὶ ἀνακάλυψέ με τὸ μέλλον τῆς Ἑλλάδος. Εἰπέ με· ἡ ἑλληνικὴ ὅλη φυλὴ θέλει συνενωθεῖ μίαν ἡμέραν ὑπὸ τὴν ὀθωνικὴν αἰγίδα, καὶ οἱ ἐλευθερωθέντες σήμερον Ἕλληνες εἴμεθα οἱ ἐμπροσθοφύλακες αὐτῆς; Εἰπέ με· ἡ ὑποσκαφθεῖσα καὶ κωφωθεῖσα δύναμις, τῆς ὁποίας νόμιμοι κληρονόμοι ἐ-

μείναμεν ἡμεῖς, θέλει ἄρα γε διαιωισθῆ;...». Μετὰ τοὺς Δελφοὺς ὑπῆγον εἰς τὴν Ἀράχωβαν· εἰς τὴν Ἀράχωβαν ἐστρατοπέδευσε τὸν παλαιὸν καιρὸν ὁ θραύσας τὰς θύρας τῆς παντοκρατορίσσης Ρώμης Βρέννος, ὁ στρατηγὸς τῶν Γαλατῶν. Ἦρχετο νὰ γυμνώσῃ τὴν Ἑλλάδα, καὶ οἱ μὲν στρατιῶται του ἐσφάγησαν οἱ πολλοί, αὐτὸς δὲ κατετραυματίσθη... ἀλλ' ἄς μὴ στιγματίσωμεν τὴν μνήμην του... οἱ ἀπόγονοί του εὐεργέτησαν τὰ μάλιστα σήμερον τὴν Ἑλλάδα... Εἰς τὴν Ἀράχωβαν εἰς τοὺς σημερινούς χρόνους ἔγινε καὶ ἡ μεγάλη μάχη τοῦ Καραϊσκού. ὦ Ἕλληνες! ἐν ὄσῳ χύνει ὁ ἥλιος τὰς ἀκτῖνας του εἰς τὴν Ἑλλάδα, δόξης σας θέλει φωτίζει αἰώνια μνημεῖα. ὦ χρόνε! κατεδάφισε τὰς πόλεις μας ὅλας, ἐξαφάνισε τὰς ζώσας γενεάς· ὦ χρόνε! θέλεις δυνηθῆ νὰ θραύσῃς τὰς κορυφὰς τῶν ὀρέων μας, εἰς τὰς ὁποίας κεχαραγμέναι ζῶσιν αἱ νίκαι μας; θέλεις δυνηθῆ ν' ἀποστεγνώσῃς τὰς θάλασσας μας, αἵτινες εἶδαν τόσους μας θριάμβους; θέλεις δυνηθῆ νὰ πληρώσῃς τὰς κοιλάδας μας, εἰς τὰς ὁποίας κεῖται ἡ κόνις ἔτι τῶσων μας τυράννων;

ὦ ἦρωες τῆς Ἑλλάδος! συγχωρήσατέ με, ἂν δὲν ἐδυνήθην νὰ σᾶς ἐξυμνήσω πρεπόντως· ἀλλὰ Ἕλληνας ἠδύνομαι νὰ ὑμῶ τὴν Ἑλλάδα· ὡς φόρον μου μικρὸν δέξαι λοιπόν, ὦ πατρίς! ἄνθη μου τινὰ μαραινόμενα· ὑπερήφανος, διότι ἐγεννήθην τέκνον σου, φέρω ἀκόμη ψυχὴν ἀπὸ δυστυχίας ἀκαταδάμαστον.

ΕΠΙΣΤΟΛΗ Ξ΄.

Ὁ αὐτός.

(Τὴν ἑσπέραν τῆς 20 Μαρτίου)

Ἐξ ὥρας εἶμαι μακρὰν τῶν Ἀθηνῶν· καὶ καθ' ὅσον πλησιάζω, αἰσθάνομαι τὸν ὀρίζοντα τῆς ζωῆς μου γαληνιάζοντα... Αὔριον θέλω ἰδεῖ τὴν Κοραλίαν· μία ἑσπέρα μᾶς διαχωρίζει.

Προχωρῶ πρὸς τὰς Ἀθήνας, καὶ οἱ πόδες μου τρέμουν ἀπὸ ἠδονῆν· εἰς κάθε μου βῆμα γεννᾶται εἷς παράδεισος.

ᾧ φίλε! ἡ ζωὴ ἂν ἔχη καὶ τὰς τρικυμίας της, ἔχει καὶ τὰς γαλήνας της· εἰς τὴν φιάλην της τὰς στιγμὰς ταύτας, πίνω τὸ μέλι τῆς μακαριότητος.

Θέλω τὴν ἰδεῖ αὔριον· ἡ φαντασία μου ἐξεικονίζει ἐκ τῆς σήμερον τὴν αὐρινὴν εὐτυχίαν μου· δροσερὰ ὡς εἰκῶν τοῦ ἔαρος ἡ Κοραλία θέλει μὲ ὑποδεχθῆ! ἀλλ' ἀκούω εἰς τοὺς τριανταφυλλῶνας τὴν ἀηδόνα ψάλλουσαν... Ὑπάγω, ὑπάγω, φίλε! ν' ἀκροασθῶ τὸν γλυκύφωνον ψάλτην τῶν δασῶν, πρὶν ζητήσω κατάλυμα εἰς τὸ πλησίον χωρίον.

ΕΠΙΣΤΟΛΗ ΞΑ΄.

Ὁ αὐτός.

(Τὴν αὐτὴν ἑσπέραν)

Ὁ οὐρανὸς αἴθριος· ὁ ἀήρ γλυκύς· ἡ φύσις ὅλη σιωπηλὴ καὶ προσέχουσα... Ἀκούσατε τὴν ἀηδόνα, τὸν κορυφαῖον ψάλτην τοῦ ἔαρος· ἰδοὺ προετοιμάζεται νὰ ψάλῃ τὸν ὕμνον τῆς φύσεως, καὶ δι' ἀδυνάτων ἤχων προοιμιάζεται· ἀλλ' ἰδοὺ ἐνθαρρύνεται, καὶ ἀναπτύσσει ὅλα τὰ μυστήρια τῆς μαγευτικῆς της τέχνης. Ἀκούσατε... Λαρυγγισμοὶ γλυκεῖς! φωναὶ λύπης ἐκ τῆς καρδίας φεύγουσαι! μελωδικὰ παράπονα! ἔρωτος γλῶσσα! τὸ στῆθος μου πάλλει καὶ ἀκοή, ἡ ψυχὴ μου ὅλη, στέκει ἐκθαμβος... Σιωπᾶ ὁ ψάλτης τῶν δασῶν· διακοπαὶ γλυκεῖαι! ἄρχεται πάλιν· ἐκτεταμένος ἤχος φωνῆς, διαρκῶν ὑπὲρ τὰς εἴκοσι στιγμὰς, καὶ ἀκουόμενος μίαν ὥραν μακρόθεν.

Ἄνυψώσου καὶ σὺ πρὸς τὸν πλάστην, φωνὴ μου! ᾧ Θεέ, ὅστις τόσῃν εὐδαιμονίαν ἐπιχέεις εἰς τὰ στῆθι μου! ᾧ Θεέ! ἂν ὁ νοῦς μου δὲν ἐδυνήθη νὰ σ' ἐμβαθύνῃ δὲν ἔπαυσεν ὅμως ποτὲ νὰ σὲ λατρεύῃ, καὶ ποτὲ διὰ τὴν ὑπαρξίν σου δὲν ἀμφίβαλλεν. Εἰς τὴν λάμπιν τοῦ ἡλίου ἀνέκαθεν ἀνεγνώρισα τὴν λαμπρό-

τητά σου· τὸ ἄπειρον τοῦ αἰθέρος μ' ἐνεχάραξε τὸ ἄπειρον τῆς διανοίας σου· εἰς τὸν κρότον τοῦ κεραυνοῦ εἶδα μικρόν τι δεῖγμα τῆς μεγάλης ἰσχύος σου, καὶ ὁ γελῶν οὐρανὸς μὲ παρέστησε τὸ μειδίαμά σου. Τίς εἶπεν εἰς τὸ χάος «Διαλύσου» καὶ τὸ χάος διελύθη; τίς ἔδειξε τὸν δάκτυλόν του εἰς τοὺς πλανήτας, καὶ οἱ πλανῆται βαδίζουσιν ἔκτοτε εἰς τὴν ἐγγαρχαθεῖσαν ὁδόν; τίς προσήλωσε τὸ βλέμμα του πρὸς τοὺς ἡλίους, καὶ οἱ ἥλιοι ἔκτοτε ἀκίνητοι ἔμειναν;

ᾠ φίλε! δὲν δύναμαι νὰ σ' ἐξηγήσω τί φλογερόν, τί θρησκον αἴσθημα κατέχει τὴν ψυχὴν μου κατ' αὐτὴν τὴν στιγμήν! ᾠ! πρέπει νὰ εὐτυχῇ τις διὰ νὰ εἶναι θερμὸς λάτρης τοῦ Θεοῦ!

ΕΠΙΣΤΟΛΗ ΕΒ'.

Ὁ αὐτός.

Τῆ 21 Μαρτίου, τὴν αὐγὴν.

Ἐξέρχομαι ἀπὸ τὴν καλύβην τὴν φιλοξενήσασάν με τὴν νύκτα ταύτην. Ἄγγελοι τοῦ ἕαρος αἱ χελιδόνες παιδραὶ ἵπτανται, καὶ ὁ κορυδαλλὸς ψάλλει τὸ ἄσμα τῆς χαρᾶς· ἡ ψυχὴ μου μαγεύεται· δάκρυα χύνω εὐφροσύνης, βλέπων εἰς τὰ χωρία τὰς καλύβας ἐστεφα-

νωμένας ἀπὸ ἄνθη, καὶ ἀκούων τὰ παιδία ψάλλοντα τὸ ἄσμα τοῦ Μαρτίου.

Γνωρίζεις τὴν χρυσὴν καὶ μικρὰν ἔκδοσιν τοῦ Ὀμήρου μου· ἀνοίγω τὸν τυφλὸν αἰδὸν μου, καὶ βλέπων τὰ ἦθη τῆς παλαιᾶς Ἑλλάδος ὁμοιάζοντα μὲ τὰ τῆς νέας, καὶ ἐκείνην ἐνθυμούμενος, καὶ εἰς αὐτὴν ζῶν, αἰσθάνομαι ἀνεκκλήτητον χαράν.

ΕΠΙΣΤΟΛΗ ΕΓ'.

Ὁ αὐτός.

(Περὶ μεσημβρίαν)

ᾠ στιγμαὶ γλυκύταται! ὦ ἡδονὴ τοῦ πνεύματος μακαρία!... Εἰς τὸ κατωφερὲς λόφου σκιεροῦ ἀπήνησα οἶκον ἀγροτικόν, λευκὸν ἔξωθεν μὲ παράθυρα πράσινα, καὶ ἀπὸ κισσὸν καὶ ἄμπελον στολισμένα· ἔκρουσα τὴν θύραν, καὶ, ὦ χαρά! εὔρον παλαιὸν φίλον μου καὶ συμμαθητὴν φιλοσοφοῦντα ἐν μέσῳ βίβλων καὶ σφαιρῶν καὶ γεωγραφικῶν πινάκων.

Εἶχε τὰ παράθυρά του ἀνοιγμένα πρὸς τὴν κοιλάδα πλησίον του δὲ συγκατάκουν ἐξ ἑνὸς μέρους ἰχθύες χρυσοῦ πλέοντες εἰς κρυστάλλινον σκεῦος, καὶ ἐξ ἄλλου πετῶντες εἰς σιδηρίνους κοιτῶνας ὁ κόσσου-

φος, ἡ κίχλα, ὁ σπίνος, καὶ ἡ ποικιλόφωνος ὑπολαΐς. Ἦρχισεν αὐτὸς τόσον εὐγλώττως νὰ μ' ἐξιτορή τὴν εὐδαιμονίαν τοῦ βίου του, καὶ τὴν φιλοσοφίαν νὰ ἐπαινή καὶ τὴν ἐλευθερίαν, καὶ νὰ καταγελά τὰ δημοσίως νομιζόμενα καλὰ, τὸν πλοῦτον, τὴν δυναστείαν καὶ τὸ δοξάριον, ὥστε ἀμβροσίαν λόγων διέχυσεν, καὶ με' ἀτενῆ καὶ ἀναπεπταμένην τὴν ψυχὴν τὸν ἤκουον.

Ἐπῆνεσε τοὺς παλαιοὺς ἄνδρας τῆς Ἑλλάδος, τὸν Ἐπαμεινώνδαν, καὶ τὸν Ἀριστείδην, καὶ τὸν Φωκίωνα, ὅτι μεγαλοουργοὶ καὶ σύντροφοι τῆς φιλοσοφίας καὶ τῆς πενίας ἦσαν, μεμφόμενος τῶν ἐξεχόντων τινὰς εἰς τὴν πολιτικὴν σημερινούς Ἕλληνας, ὡς περιορίζαντας ὅλην τῶν τὴν φιλοτιμίαν εἰς ταλαιπώρους ἔριδας, καὶ εἰς δεῖπνα πολυτελεῖ, καὶ εἰς ποικίλην ἐσθῆτα.

«Ἐγὼ», εἶπεν, «ἦλθον εἰς τὴν Ἑλλάδα διὰ νὰ ζήσω τὸν νοερὸν βίον, διὰ τοῦτο καὶ ὑπεξελεθὼν ἀπὸ τὸ πέλαγος τῶν ταραχῶν, με' τὸν Πλάτωνα καὶ με' τὴν ἀλήθειαν συγκατοικῶ».

«Ἐδῶ ζῶ μετ' ἑμαυτοῦ, μετὰ τῆς φύσεως, καὶ μετὰ τοῦ ἀκατανοήτου πλάστου τῆς. Ἐδῶ ζῶ μετὰ τῶν βιβλίων μου, μετ' αὐτῶν τῶν σταθερῶν φίλων μου, οἵτινες μ' εὐεργετοῦσιν ἀκαταπαύστως, χωρὶς ποτὲ νὰ με' ἀνταπαιτῶσι τὴν εὐεργεσίαν».

«Τὰ χαράγματα ἐγείρομαι ἀπὸ τὴν κλίνην μου, καὶ εἰς τὸ δάσος με' τὸν Πλούταρχόν μου περιέρχομαι.

Ἐκεῖ προπορευομένη τοῦ μέλλοντος, τὴν Ἑλλάδα ἢ φαντασία μου πληθύνει ἀπὸ ἄνδρας ἀξίους νὰ τὴν κατοικήσωσι, καὶ σχηματίζει ἐκ τῆς σήμερον τὴν μέλλουσαν κοινωνίαν τῆς, κοινωνίαν ζῶσαν καὶ ἡχηρὰν φιλοσόφων, ποιητῶν, ρητόρων, ἀρχιτεκτόνων, ζωγράφων καὶ λιθοξόων».

«Ἐκ τῆς γῆς ἀνυφουμένη ἔπειτα εἰς τὸν αἰθέρα ἢ φαντασία μου, περιλαμβάνει τὸ σύμπαν, καὶ εἰς ἔκστασιν μαγευτικὴν μένει ἐνώπιον τῶν αἰώνιων ἀρμονιῶν. ὦ! εἰς συνεχῆ μέθην ρέουσιν αἱ γλυκύταται ἡμέραι τῆς ζωῆς μου, καὶ δὲν φαντάζομαι ὅτι τὰ οὐράνια πνεύματα χαίρουσι μακαριωτέρας στιγμᾶς».

ΕΠΙΣΤΟΛΗ ΕΔ'.

Ἡ Εὐφροσύνη πρὸς τὸν Χαρίλαον.

Τῆ 21 Μαρτίου.

Ἡ στάσις τῆς Κοραλίας γίνεται βαθμηδὸν ἀθλιωτέρα ἢ ἀδυναμία τοῦ σώματός τῆς ἤβησε, καὶ οἱ ἱατροὶ καθημέραν ἀποβάλλουν τὰς ἐλπίδας τῶν ὁ θάνατος εἶναι εἰς τὰ σπλάγχνα τῆς· αἱ ὠραιότητες τῆς φύσεως, αἵτινες τὴν ἐμάγευον ἄλλοτε, τὴν καταθλίβουσι σήμερον, καὶ ὀχληρὰ εἰς αὐτὴν εἶναι πᾶσα ἐργασία σώ-

ματος και νοός· ἐγείρεται ἀπὸ τὴν κλίνην, ἐπαναπίπτει, ἀνοίγει βιβλίον διὰ νὰ διασκεδάσῃ, καὶ πάλιν τὸ κλείει· ἀκούει καὶ δὲν καταλαμβάνει· ἀναγινώσκει καὶ δὲν ἐννοεῖ· βλέπει καὶ δὲν διακρίνει πολλάκις. Εἰς μάτην ζητεῖ νὰ καθησυχάσῃ τὴν ἐσωτερικὴν φλόγα τῆς καρδίας της, καὶ ν' ἀποκοιμίσῃ τὸν ἄγρυπνον σκώληκα τοῦ συλλογισμοῦ.

Πρὸ ἡμερῶν ἦτον μετ' ἐμοῦ εἰς πλησιόχωρον τριανταφυλλῶνα· ἡ εὐωδία τῶν ρόδων τὴν ἔφερε σχεδὸν μανίαν λύπης· ἐπιστρέφουσα εἰς τὸν οἶκον της, καὶ βλέπουσα εἰς τὴν ἀγορὰν τόσους ἀνθρώπους φαιδρούς, «Μόνη ἐγώ», με εἶπεν, «ἐξηρημένη εὐρίσκομαι ἀπὸ τὴν γενικὴν εὐτυχίαν, τὴν ὁποίαν ἡ Θεία Πρόνοια ἐπιδαφιεύεται εἰς τὰ ὄντα».

Πρὸ ἡμερῶν εὐρέθημεν αἱ δύο μόναι περὶ τὴν ἐσπέραν εἰς τὴν πύλην τῆς ἀγορᾶς· εἰς τὴν θέαν τοῦ μαγικοῦ τόπου, εἰς τὸν ὁποῖον κατὰ πρῶτον εἶδεν αὐτὴ τὸν Λεάνδρον, ἔλαβε φλογεράς τὰς παρειάς, καὶ δύσκολον τὴν ἀναπνοήν. «Ἦμουν ἐδῶ», με εἶπεν «ἐφάνη μακρόθεν ἐκεῖνος, ἐφάνη, καὶ ἡ ψυχὴ μου εἰς τὰ ὄμματά μου συνεκεντρώθη διὰ νὰ τὸν ἰδῇ... Ἦλθε πλησίον μου... Τὰ γόνατά μου ἔτρεμον· ἂν ἡ χεὶρ του με ἤγγιζεν, ἔπιπτον νεκρά... Μὲ ὠμίλησε· τὸν ἀνταπεκρίθην, πλὴν με χεῖλην τρέμοντα· καὶ τὴν γλῶσσαν μου ἤσθάνθην ξηραιομένην· ἦμουν ἐκτὸς ἐμαυτῆς καὶ εἰς ἔκστασιν· τὸν ἔβλεπον, καὶ δὲν ἐδυνάμην ν' ἀπο-

σπάσω τὰ ὄμματά μου... ὦ μανία παθῶν! ἡ φλόξ με κατέφαγεν... ἠφαιστώθην ἀπὸ τὴν πυράν... ἡ ἀσθένεια εἶναι ἐδῶ, ἐδῶ εἰς τὸ στῆθος μου... ἡ πηγὴ τῆς ζωῆς μου ἐξηράνθη. Πόσον εὐτυχεῖς εἶναι οἱ ἄνδρες, δυνάμενοι νὰ ἐκθέσωσι τὴν ζωὴν των εἰς τοὺς πολέμους καὶ νὰ περιηγηθῶσιν. Ἄλλ' αἱ γυναῖκες! Ἡ ὑπαρξίς των στέκει ἀκίνητος ἐνώπιον τῆς δυστυχίας, μαρτύριον ἀτελεύτητον!»

Ὅκτῶ ἡμέρας ἀπὸ τὴν κλίνην δὲν ἠγέρθη· θέρμη φλογερά τὴν καταναλίσκει βαθμηδόν· χθὲς μ' ἔλεγε: «Διατί ἐπιθυμεῖς νὰ ἐπαναλάβω τὴν ὑγείαν; ἡ ὑγεία θέλει με ἀποδώσει τὴν ἡσυχίαν τῆς ψυχῆς; τὸ αἶσθημα τοῦτο, τὸ ὁποῖον κατέφαγε τὴν ὑπαρξίν μου, ἔχει ἀρχαίαν τὴν ἐποχὴν· τὸ τραῦμα μου δὲν εἶναι νωπὸν, ἀλλὰ πεπαλαιωμένον· ἐπανεφλογίσθη σήμερον, καὶ εἰς τὸν τάφον με φέρει· ἄφες με νὰ καθησυχάσω τὴν κεφαλὴν μου εἰς τὸ προσκέφαλον τοῦ μνήματος· τὸ σῶμα μου ἔχει ἀνάγκην ἀναπαύσεως».

Μὲ ἠρώτησε περὶ τοῦ Λεάνδρου ἂν ἔχω καμμίαν εἶδησιν· τὴν εἶπον ὅτι περιηγεῖται τὴν Ἑλλάδα· δὲν γνωρίζει ἡ ἀθλία ὅτι ἀπατημένος περὶ τοῦ μέλλοντός του περιπλανᾶται. Ἄν ἐγνώριζε τὴν στάσιν τῆς Κοραλίας, ποῖα δυνάμεις ἐδύνατο νὰ τὸν μακρύνῃ ἀπὸ τὰς Ἀθήνας!